

RAPORTUL nr. 3

Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020

Perioada de monitorizare: 16 – 29 septembrie 2020

Publicat la 1 octombrie 2020

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Monitorizarea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, precum și al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor prezidențiale din 2020 în secțiile de votare create în străinătate”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul justiție și drepturile omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor. În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
I. CADRUL LEGAL	10
II. ORGANELE ELECTORALE	17
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR	27
IV. LITIGII ELECTORALE	29
V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	33
VI. CONCURENȚII ELECTORALI	35
VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	39
VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE	48
IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ.....	54
RECOMANDĂRI	56
ABREVIERI	57
ANEXE.....	58

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. Pe baza cadrului legal existent, Promo-LEX constată că în procesul de constituire a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului nu este obligatorie consultarea APL privind disponibilitatea amplasării acestora pe teritoriul administrat. Aceasta însă nu presupune refuzul comunicării amiabile între părți în caz de situații conflictuale.

În contextul evoluției situației pandemice și al reglementărilor impuse de CNESP din 1 octombrie 2020, semnalăm lipsa unor recomandări ale CEC care ar asigura predictibilitatea modului de desfășurare a campaniei electorale.

Cu privire la verificarea listelor de subscripție, MO Promo-LEX reiterează opinia că prevederile restrictive ale Regulamentului CEC depășesc normele prevăzute de Codul electoral și astfel pun într-o poziție defavorabilă potențialii concurenți electorali.

Organele electorale. În perioada de referință, CEC s-a întrunit în format mixt în cadrul a 7 ședințe. Astfel, au fost adoptate 34 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial.

Se intensifică procesul de acreditare a observatorilor. În perioada monitorizată au fost acreditați 515 (84%) observatori naționali și internaționali din totalul de 613. Până la data de 29 septembrie 2020, CEC a acreditat 537 de observatori naționali și 76 de observatori internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 533 de observatori.

Majoritatea CECE respectă programul de activitate. Din totalul de 98 de vizite întreprinse în timpul orelor de muncă, în cadrul a 88 (90%) sediile CECE II erau deschise și, respectiv, în cadrul a 10 vizite (10%) erau închise.

Observatorii au raportat o creștere a ponderii sediilor CECE II accesibile/parțial accesibile pentru persoanele cu nevoi speciale, de la 44% la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 la 61% în cazul alegerilor prezidențiale.

În contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020 au fost constituite în termen 2143 de secții de votare, dintre care 42 SV au fost organizate pentru alegătorii din regiunea transnistreană, iar 139 SV au fost constituite peste hotare. Comparativ cu alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, s-a majorat numărul de secții constituite de CEC pentru regiunea transnistreană (de la 30 la 42) și al celor organizate peste hotare (de la 100 la 139). Simultan, s-a redus numărul secțiilor constituite de CECE II – de la 1981 la 1962.

În opinia Promo-LEX, repartizarea SV constituite peste hotare corespunde în mare parte unei abordări metodologice echidistante, având la bază criteriile stabilite de cadrul legal. Prin actul de constituire părțile interesate au fost informate cu privire la etapele procesului de constituire, formula de calcul utilizată, riscurile determinate de evoluția epidemiologică etc. Totuși, atragem atenția asupra lipsei unui proces de consultare publică instituționalizat, fapt care a provocat speculații și suspiciuni la mai mulți actori ai procesului electoral. În contextul unei evoluții imprevizibile a situației epidemiologice, sugerăm CEC să prezinte în termen proxim poziția sa referitoare la subiectul ipotetic al deschiderii peste hotare a unui număr diferit de secții pentru tururile I și II, în limita numărului maxim de 139 SV constituite, în condițiile în care acordul statului-gazdă ar putea fi schimbat odată cu evoluția situației epidemiologice.

În cazul SV deschise pentru regiunea transnistreană, salutăm faptul că majoritatea au fost amplasate geografic în apropiere de punctele de trecere. În același timp, anumite localități pot întâmpina dificultăți în deschiderea unui număr mare de secții în context pandemic.

Desemnarea și înregistrarea concurenților. La 29 septembrie 2020, din totalul de 13 GI înregistrate, nouă au depus liste de subscripție la CEC, iar 4 nu au depus. Din nouă dosare prezentate, șapte (Renato Usatii (PN), Andrei Năstase (PPDA), Tudor Deliu (PLDM), Andrian Candu (Pro

Moldova), Violeta Ivanov (PPȘ), Maia Sandu (PAS) și Octavian Țicu (PUN)) sunt depuse de GI constituite de partide politice, unul de GI constituit de un bloc electoral (Dorin Chirtoacă (BE Unirea)) și un dosar este depus de un candidat desemnat de un grup de cetățeni (Igor Dodon (CI)).

De asemenea, din totalul de nouă cereri depuse, cinci concurenți au fost înregistrați (Renato Usatfi (PN), Andrei Năstase (PPDA), Tudor Deliu (PLDM), Igor Dodon (CI), Violeta Ivanov (PPȘ)), o cerere este respinsă (Andrian Candu (Pro Moldova)), iar trei dosare sunt în examinare (Maia Sandu (PAS), Octavian Țicu (PUN), Dorin Chirtoacă (BE Unirea)). Dintre cei patru candidați care nu au depus listele de subscripție, trei sunt candidați independenți (GI Alexandr Kalinin, GI Constantin Oboroc, GI Ion Costas), iar unul este desemnat de partid (GI Serghei Toma (POM)).

Litigii electorale. În perioada de referință au fost depuse două contestații la CEC. Ambele au fost semnate de copreședintele BE Unirea, Dorin Chirtoacă. În același timp, în cazul altor două demersuri către CEC, depuse de un membru al CECE și de un pretendent la funcția de Președinte, se pare că autoritatea electorală s-a eschivat, în mod nejustificat, să le înregistreze. În context, MO Promo-LEX consideră că toate sesizările, cererile, contestațiile trebuie înregistrate drept contestații electorale, dacă invocă anumite încălcări ale procesului electoral.

Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au examinat șase contestații privind: calitatea de subiect cu drept de desemnare a candidatului în alegerile prezidențiale; procedura de colectare a semnăturilor; constituirea secțiilor de votare peste hotare; Circulara CEC nr. 2796 din 15 septembrie 2020 privind modalitatea de finanțare de către partidele politice a candidatului desemnat și refuzul înregistrării concurenților electorali. Semnalăm că cea mai mare parte din contestațiile depuse în instanțele de judecată nu au fost examinate în fond, fiind declarate inadmisibile. În acest sens, reiterăm că dreptul la un recurs efectiv trebuie să fie asigurat concurenților electorali, alegătorilor, dar și altor actori implicați în procesul electoral.

Administrația publică. MO Promo-LEX constată în continuare carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor referitoare la asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Potrivit observatorilor, din 351 APL vizitate până la data de 29 septembrie, doar 275 (78%) au aprobat decizia privind afișajul electoral și doar 266 APL (76%) au aprobat decizia privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Dintre acestea, majoritatea – 217 (82%) – oferă spațiul destinat întâlnirilor cu alegătorii gratis.

Observatorii Promo-LEX au constatat că nu toate APL cunosc atribuțiile lor în domeniul declarării de către alegător a noului loc de ședere. Din 59 APL relevante intervievate, în cazul a 4 (7%) mecanismul nu a fost cunoscut. Statistic, până la 29 septembrie 2020, la APL intervievate au fost depuse 484 de declarații de ședere, cele mai multe fiind înregistrate la preturile mun. Chișinău – 454 (94%).

Activitatea grupurilor de inițiativă și a candidaților înregistrați. În ultimele două săptămâni de colectare a semnăturilor, MO Promo-LEX constată reducerea activismului grupurilor de inițiativă. Au fost observate cel puțin 130 de activități, cu 28 mai puține decât în perioada de raportare precedentă, referitoare atât la colectarea semnăturilor de către GI, cât și la promovarea politică cu tentă electorală a candidaților deja înregistrați. Cele mai multe activități au fost desfășurate de: GI Igor Dodon (CI) – 52 (40%), GI Maia Sandu (PAS) – 27 (21%) și candidatul înregistrat Andrei Năstase (PPDA) – 24 (18%). MO Promo-LEX constată că cel puțin 25% din totalul acțiunilor atribuite GI Igor Dodon, desemnat ca independent, sunt activități desfășurate de membri și simpatizanți ai PSRM.

De asemenea, sunt raportate cel puțin 207 cazuri, cu 156 mai puține față de perioada precedentă, în care a fost utilizată publicitatea cu tentă electorală. Cei mai activi sunt: GI Maia Sandu (PAS) – 69 (33%), GI Igor Dodon (CI) – 55 (27%) și GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 45 (22%).

Observatorii au identificat cel puțin 23 de cazuri de utilizare a resurselor administrative: 15 (65%) – Igor Dodon (CI), 7 (30%) – Violeta Ivanov (PPȘ) și 1 (4%) – Maia Sandu (PAS). Este vorba despre următoarele tipuri de cazuri: înmânarea distincțiilor de stat după înregistrarea GI – 10; asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici – 9; utilizarea funcției publice în activități

de promovare cu tentă electorală – 2; implicarea angajaților APL în activități cu tentă electorală – un caz.

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 cazuri de utilizare cu impact electoral a imaginii persoanelor oficiale străine și a imaginilor ce reprezintă instituții de stat. Dintre acestea, în două cazuri este vizat Igor Dodon (CI), în unul – Maia Sandu (PAS).

Observarea finanțării activităților GI. Observarea finanțelor grupurilor de inițiativă s-a desfășurat în perioada 2 – 25 septembrie 2020. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, până la data de 25 septembrie 2020 inclusiv, din 13 GI înregistrate, 7 au depus rapoarte săptămânale: Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPDA), Maia Sandu (PAS), Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țicu (PUN), Igor Dodon (CI), Constantin Oboroc (CI). Patru grupuri – GI Tudor Deliu (PLDM), GI Andrian Candu (PRO MOLDOVA), GI Dorin Chirtoacă (BE UNIREA), GI Sergiu Toma (POM) – au depus câte un demers de neefectuare a cheltuielilor. În același timp, 2 GI nu au prezentat nici raport financiar la CEC și nici informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor: GI Ion Costăș (CI) și GI Alexandr Kalinin (CI).

Volumul veniturilor și cheltuielilor declarate de către 7 GI înregistrate, pentru perioada 2 – 25 septembrie 2020, este de 1 827 428 de lei. În acest cuantum au fost incluse și donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii – estimate de către GI și reflectate în anexa raportului „Donații în mărfuri”. Donațiile în mărfuri și servicii au fost principala sursă de venit a grupurilor de inițiativă (61%). Cu toate că niciun grup de inițiativă nu a depășit plafonul de 994 250 de lei stabilit de CEC, cel mai mult s-a apropiat de acesta GI al Violetei Ivanov (PPȘ).

Potrivit observărilor MO Promo-LEX, până la data de 25 septembrie 2020 inclusiv, niciun GI nu a raportat cheltuieli pentru activitatea colectorilor de semnături. În final, 9 GI au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 2 – 25 septembrie 2020: Violeta Ivanov (PPȘ), Andrei Năstase (PPDA), Renato Usatîi (PN), Igor Dodon (CI), Octavian Țicu (PUN), Maia Sandu (PAS), Andrian Candu (PRO MOLDOVA), Tudor Deliu (PLDM), Dorin Chirtoacă (BE UNIREA). Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 748 173 de lei.

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada de monitorizare au fost identificate cel puțin 5 cazuri de utilizare a mesajelor de ură și instigare la discriminare în spațiul public de către candidații înregistrați. În toate cinci e vorba despre Renato Usatîi (PN).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 19 cazuri în care potențialii candidați au fost afectați de discursul de ură sau instigare la discriminare. Astfel, în 8 cazuri a fost vizat Igor Dodon (CI), în două cazuri a fost vizată Maia Sandu (PAS) și în câte un caz au fost vizați: Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPDA), Andrian Candu (Pro Moldova) și Dorin Chirtoacă (BE UNIREA).

În alte 5 cazuri, discursul de ură și instigare la discriminare a fost îndreptat împotriva membrilor partidelor politice și/sau a susținătorilor potențialilor candidați.

Criteriile care au stat la baza mesajelor de ură și instigare la discriminare au fost: apartenența politică, sănătatea, dizabilitatea, activitatea profesională, sex/gen, religie și convingeri religioase și opinia.

Educație și informare electorală. CICDE și CEC au desfășurat atât activități de instruire (a funcționarilor electorali din cadrul CECE II, a judecătorilor și a contabililor din cadrul aparatelor de lucru ale CECE II), cât și anumite activități de informare (publicații periodice, materiale video și didactice etc.) privind pregătirea scrutinului prezidențial și specificul alegerilor în condiții pandemice. Activitățile de informare vizează alegătorii cu domiciliul în stânga Nistrului, precum și alegătorii care vor să voteze la locul aflării lor în ziua alegerilor Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

MO Promo-LEX a organizat, la 28 septembrie 2020, o sesiune de informare pentru potențialii concurenți la alegerile prezidențiale. Din totalul de 13 candidați desemnați/înregistrați invitați, au participat reprezentanții a cinci potențiali/sau concurenți electorali. Părțile interesate au fost informate cu privire la mecanismul de comunicare publică al Misiunii, aspectele metodologice de

observare și raportare ale MO Promo-LEX, inclusiv cele ce vizează finanțele concurenților. În plus, au fost prezentate o platformă de instruire a observatorilor, www.instruire.monitor.md, și una de semnalare a incidentelor electorale, www.electorala.monitor.md, ambele accesibile tuturor actorilor interesați.

INTRODUCERE

Raportul nr. 3 este elaborat de Misiunea de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020. Prezentul raport cuprinde rezultatele monitorizării perioadei electorale în intervalul 16 – 29 septembrie 2020. Observarea finanțelor grupurilor de inițiativă s-a desfășurat în perioada 2 – 25 septembrie 2020. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

MO Promo-LEX a planificat prezentarea a cinci rapoarte intermediare de observare a alegerilor prezidențiale și a unui Raport final. De asemenea, în contextul zilei alegerilor (pentru turul I și, eventual, turul al II-lea de scrutin) vor fi elaborate comunicate de presă și două rapoarte E-Day privind desfășurarea scrutinului în ziua alegerilor, rezultatele numărării parțiale a voturilor și evaluarea corectitudinii completării proceselor-verbale. Misiunea rapoartelor MO Promo-LEX este sesizarea organelor electorale privind diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor a fost elaborată conform standardelor internaționale în domeniu și presupune observarea alegerilor atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor). Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor raportate de către monitorii și observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă. Constatările OTL sunt raportate în baza unor formulare tematice și sunt stocate pe platforma web www.data.promolex.md, sistem securizat cu acces limitat, gestionată de Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din interviuri, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. De asemenea, are loc observarea on-line a activității concurenților electorali.

Observarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către 42 OTL. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în 608 secții de votare (SV) selectate de MO Promo-LEX pe baza unui eșantion stabilit de către o companie sociologică. În plus, o atenție deosebită va fi concentrată pe secțiile de votare de peste hotarele țării, unde este planificată delegarea a circa 60 de observatori, dar și pe secțiile de votare unde vor vota alegătorii din regiunea transnistreană, în fiecare dintre acestea fiind delegat câte un observator static. Procesul electoral din secțiile de votare, din imediata apropiere a acestora și traseele de acces către secțiile de votare la care vor vota alegătorii din regiunea transnistreană va fi monitorizat și de 80 de echipe mobile de observatori.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt și vor fi instruiți în cadrul seminarelor organizate de Misiunea Promo-LEX, semnează și își asumă Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan. Observatorii Promo-LEX sunt și vor fi instruiți și privind standardele de protecție în context pandemic COVID-19. Activitatea observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

MO Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video. Acestea pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția GI sau a concurenților electorali. Totodată, încălcările,

¹ [Codul de conduită](#) al observatorului național independent Promo-LEX.

inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma publică web www.electorala.monitor.md, pe care sunt stocate informații relevante (inclusiv cu suport foto/video, care nu conțin date cu caracter personal) din rapoartele observatorilor. În plus, pe această platformă orice cetățean, inclusiv reprezentanții concurenților, poate încărca semnalările sale cu privire la activitățile în context electoral. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarelor vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea. La fel, Misiunea gestionează platforma www.instruire.monitor.md, în care sunt disponibile pentru publicul larg materiale de instruire pentru observatorii pe termen scurt. Materialele de instruire sunt bazate pe materialele de instruire oferite observatorilor Promo-LEX, cu excepția formularelor de raportare ale acestora.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 20-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, Muntenegru, România, Serbia, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele fiecărui raport sunt formulate recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali, alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Misiunea este susținută și raportul este elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Monitorizarea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, precum și al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor prezidențiale din 2020 în secțiunile de votare create în străinătate”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul justiție și drepturile omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

Pe baza cadrului legal existent, Promo-LEX constată că în procesul de constituire a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului nu este obligatorie consultarea APL privind disponibilitatea amplasării acestora pe teritoriul administrat. Aceasta însă nu presupune refuzul comunicării amiabile între părți în caz de situații conflictuale.

În contextul evoluției situației pandemice și al reglementărilor impuse de CNESP din 1 octombrie 2020, semnalăm lipsa unor recomandări ale CEC care ar asigura predictibilitatea modului de desfășurare a campaniei electorale.

Cu privire la verificarea listelor de subscripție, MO Promo-LEX reiterează opinia că prevederile restrictive ale Regulamentului CEC depășesc normele prevăzute de Codul electoral și astfel pun într-o poziție defavorabilă potențialii concurenți electorali.

1.1. Aspecte problematice privind constituirea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului

Potrivit normelor generale, secțiile de votare sunt constituite de către CECE în localități în baza propunerilor primarilor. În cazul secțiilor de votare pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), acestea sunt organizate de CEC, dar constituite de CECE respectiv. Astfel, potrivit art. 32 din Codul electoral, pentru alegătorii localităților din stânga Nistrului (Transnistria), CEC, cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, organizează mai multe secții de votare cu sediul pe teritoriul Republicii Moldova aflat sub jurisdicția constituțională a autorităților publice centrale. La formarea respectivelor secții de votare, CEC va ține cont de propunerile Biroului politici de reintegrare. Biroul, la elaborarea propunerilor menționate, va ține cont de organizarea administrativ-teritorială, de specificul căilor de acces și de comunicație, de asemenea, va contribui la asigurarea accesului alegătorilor la procesul electoral și la organele electorale respective.

Organul electoral responsabil va forma secții de votare distincte pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), care aparțin circumscripției electorale respective formate de CEC în baza regulamentului aprobat.

Competența autorităților publice locale în privința constituirii secțiilor de votare pentru alegătorii localităților din stânga Nistrului este limitată la:

- obligația de a pune la dispoziția consiliilor și birourilor electorale spațiile și echipamentul necesar pentru organizarea, desfășurarea și generalizarea rezultatelor alegerilor²;
- dreptul de a desemna membrii biroului electoral pentru secțiile de votare constituite pe teritoriul administrat de autoritatea publică locală respectivă – consiliul local³.

Luând în considerare cele menționate, MO Promo-LEX constată că în procesul de constituire a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului nu este obligatorie consultarea APL privind disponibilitatea amplasării acestora pe teritoriul administrat. Totuși, pentru buna organizare și desfășurare a procesului electoral, considerăm imperios necesară comunicarea cu autoritățile publice locale privind posibilitatea și disponibilitatea acestora de a asigura secțiile de votare cu spațiu, echipament, materiale și resurse umane.

Menționăm că, potrivit Hotărârii CEC nr. 4301 din 26.09.2020⁴, autoritatea a demarat procesul de identificare a unităților administrativ-teritoriale unde urmau a fi constituite secții de votare pentru

² Art. 38, alin. (6), art. 57, alin. (4) [Cod](#) electoral.

³ Pct. 15 din [Regulamentul](#) privind particularitățile constituirii și funcționării secțiilor de votare pentru alegătorii Republicii Moldova domiciliați în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1567 din 24 aprilie 2018.

alegătorii din stânga Nistrului încă în februarie 2020. Totuși, în raport cu autoritățile publice locale, CEC a întreprins următoarele acțiuni:

- La 17 iunie, CEC s-a adresat președinților celor 10 raioane limitrofe râului Nistru solicitându-le să prezinte informația referitoare la căile de comunicație ce se utilizează pentru deplasare între ambele maluri ale Nistrului.
- La 25 iunie, CEC a prezentat președinților celor șapte raioane ce dispun de căi de comunicație între ambele maluri⁵ lista prealabilă a secțiilor de votare pe care intenționează să le organizeze în localitățile din aceste unități administrativ-teritoriale, solicitându-le totodată asistența pentru informarea primarilor localităților respective în vederea demarării procedurilor de amenajare a sediilor unde vor fi găzduite secțiile.
- Ulterior, la 30 iulie, lista prealabilă cu locațiile sediilor a fost transmisă primarilor localităților în care Comisia Electorală Centrală intenționează să organizeze secții de votare distincte pentru alegătorii din stânga Nistrului (Transnistria).

Astfel, procesul de constituire a secțiilor de votare desfășurat de CEC pare că a avut un caracter mai mult de informare și mai puțin de conlucrare în raport cu APL. Drept rezultat, cel puțin un primar⁶ (s. Cioburciu, r. Ștefan Vodă) a informat CEC despre imposibilitatea deschiderii secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului din lipsa spațiului. Totodată, primăria s. Varnița, r. Anenii Noi, a informat CEC despre riscurile privind organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului, inclusiv dificultatea selectării membrilor BESV și amplasarea a patru secții de votare într-o instituție de învățământ și într-o altă clădire de pe teritoriul liceului, dar și despre desfășurarea lucrărilor de modernizare pe teritoriul instituției respective⁷.

În același timp, ca urmare a examinării scrisorii CEC din 30.07.2020, dar până la emiterea Hotărârii CEC de organizare a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului, cel puțin două APL au emis decizii prin care au „respins propunerea CEC de constituire a secțiilor de votare distincte pentru alegătorii din stânga Nistrului”. Astfel:

- Consiliul sătesc Hagimus, r. Căușeni, a emis Decizia nr. 5/7 din 20.08.2020, prin care a decis respingerea propunerii, din motivul de a nu pune în pericol sănătatea și viața locuitorilor s. Hagimus în contextul situației epidemiologice⁸;
- Consiliul comunei Râșcăieți, r. Ștefan Vodă, a emis Decizia nr. 6/1 din 16.09.2020, prin care a decis „respingerea propunerii și că nu va participa la organizarea secției de votare respective. La emiterea acestei decizii au stat la bază rezultatele sondajului on-line pe rețeaua de socializare a Primăriei comunei Râșcăieți, procesele-verbale ale colectivelor IP Gimnaziul Râșcăieți, Consiliul părintesc al IP Gimnaziul Râșcăieți, Grădinița de copii «Andrieș», procesul-verbal al Comisiei pentru Situații Excepționale Râșcăieți”⁹.

Totodată, potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin în alte două localități¹⁰ au fost situații de nemulțumire din partea autorităților publice locale privind deschiderea secțiilor de votare distincte pe teritoriul administrat.

⁴ [Hotărârea](#) CEC nr. 4301 din 26.09.2020 cu privire la organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni în cadrul alegerilor Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

⁵ Florești, Rezina, Criuleni, Dubăsari, Anenii Noi, Căușeni, Ștefan Vodă.

⁶ [Scrisoarea](#) Primăriei s. Cioburciu, r. Ștefan Vodă, nr. 71 din 5 august 2020.

⁷ [Scrisoarea](#) Primăriei s. Varnița, r. Anenii Noi, nr. 204 din 6 august 2020.

⁸ [Decizia](#) Consiliului sătesc Hagimus, r. Căușeni, nr. 5/7 din 20.08.2020 cu privire la examinarea Circularii CEC nr. 8/2495 din 30.07.2020.

⁹ [Decizia](#) Consiliului comunei Râșcăieți, r. Ștefan Vodă, nr. 6/1 din 16.09.2020 cu privire la constituirea secției de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului (Transnistria).

¹⁰ s. Sănătăuca, r. Florești, or. Rezina, r. Rezina.

La 26 septembrie 2020, CEC a hotărât să constituie 42 de secții de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni¹¹. Menționăm că deși două APL (Râșcăieți, Hagimus) și-au manifestat dezacordul cu constituirea secțiilor de votare distincte pe teritoriul administrat prin emiterea deciziilor, CEC a decis organizarea secțiilor de votare și în aceste localități. În aceeași zi, CECE 37 a aprobat Hotărârea nr. 4 cu privire la constituirea secțiilor de votare¹².

Ulterior, Consiliul sătesc Gura Bâcului, r. Anenii Noi, a emis Decizia nr. 7/2/1 din 28 septembrie 2020, prin care, la fel, a decis „respingerea propunerii CEC cu privire la constituirea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului pe teritoriul s. Gura Bâcului”, nealocarea spațiului public pentru deschiderea secțiilor de votare respective și refuzul desemnării candidaților pentru BESV. Decizia respectivă a fost emisă drept urmare a examinării scrisorii CEC din 30 iulie 2020, având drept scop prevenirea răspândirii infecției COVID-19 și instaurarea unei eventuale stări de carantină pe teritoriul localității¹³.

Pornind de la faptul că atât hotărârile CEC, cât și hotărârile CECE, adoptate în limitele competenței acestora, sunt acte administrative executorii pentru autoritățile publice¹⁴, considerăm nejustificat refuzul Consiliului sătesc Gura Bâcului de a aloca spațiu pentru secția de votare și de a desemna membri în cadrul BESV. La fel, considerăm că și Consiliul sătesc Hagimus, și Consiliul comunei Râșcăieți urmează să se conformeze deciziei emise de CEC.

Totodată, considerăm că eventualele dificultăți în organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului pot fi soluționate atât pe cale extrajudiciară, prin intermediul comunicărilor adresate CEC și CECE, care au obligația de a le examina în baza art. 26, alin. (1), lit. g) și 29, lit. d) Cod electoral, cât și pe cale judiciară prin contestarea hotărârii CEC la Curtea de Apel Chișinău. Totuși, ținând cont de specificul situației în zona de securitate suprapus peste interdicțiile legate de criza pandemică și în scopul evitării escaladării conflictelor, APC trebuie să fie pregătite pentru soluții alternative care ar permite realizarea dreptului de vot.

Evidențiem că pentru asigurarea dreptului de vot al tuturor cetățenilor Republicii Moldova este necesară atât implicarea autorităților publice locale, cât și conlucrarea dintre toți actorii implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor.

1.2. Incertitudini privind modul de desfășurare a campaniei electorale în contextul instituirii stării de urgență în sănătatea publică începând cu 1 octombrie 2020

Potrivit art. 116, alin. (1) Cod electoral, campania electorală pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova începe nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Astfel, campania electorală urmează să înceapă pentru concurenții electorali la 2 octombrie 2020.

Totuși, prin Hotărârea CNESP nr. 33 din 28 septembrie 2020¹⁵, starea de urgență în sănătatea publică se instituie începând cu 1 octombrie în unitățile administrativ-teritoriale pentru care a fost stabilit gradul de alertă „Cod roșu”. Astfel, **starea de urgență în sănătatea publică este declarată în 26 UAT (68%) de pe teritoriul Republicii Moldova.**

Comisiile teritoriale de sănătate publică urmează să instituie măsuri de sănătate publică în conformitate cu gradul de alertă în teritoriul administrativ gestionat, iar ajustarea (înăsprirea/relaxarea) măsurilor de sănătate publică ce vizează activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare vor fi coordonate în prealabil cu CNESP.

¹¹ [Lista](#) localităților unde au fost constituite secții de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului.

¹² [Hotărârea](#) nr. 4 din 26 septembrie 2020 cu privire la constituirea secțiilor de votare, emisă de CECE 37.

¹³ [Decizia](#) Consiliului sătesc Gura Bâcului, r. Anenii Noi, nr. 7/2/1 din 28 septembrie 2020 cu privire la deschiderea secțiilor de votare și desemnarea candidaților pentru funcțiile de membri ai birourilor electorale pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria).

¹⁴ Art. 18, alin. (4) și art. 35, alin. (3) Cod electoral.

¹⁵ [Hotărârea](#) CNESP nr. 33 din 28 septembrie 2020.

Potrivit măsurilor de prevenire și control al infecției COVID-19, la nivel național se admite organizarea întrunirilor/reuniunilor în grup cu participarea unui număr mai mic de 50 de persoane, cu respectarea măsurilor de sănătate publică. Totuși, potrivit Planului de pregătire și răspuns la infecția cu COVID-19 – Versiunea 2¹⁶, în cazul gradului de alertă cu cod roșu, comisiile teritoriale de sănătate publică ar putea impune măsuri **inclusiv de restricționare a deplasării, izolare la domiciliu, interzicerea organizării adunărilor în masă**.

Astfel, nu este clar în ce mod ar putea fi asigurat dreptul egal al concurenților electorali de a participa la campania electorală conform art. 51, alin. (1) Cod electoral, de a desfășura întruniri cu alegătorii. MO Promo-LEX a atras atenția asupra aspectelor problematice privind organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale pe timp de pandemie în Raportul nr. 1 de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte. Totuși, până la 29.09.2020, CEC nu a emis recomandări concurenților electorali privind modul de desfășurare a campaniei electorale în condițiile impuse de CNESP.

Pentru asigurarea desfășurării campaniei electorale în mod egal de către concurenții electorali, dar și pentru a nu supune persoanele riscului de infectare cu virusul COVID-19, recomandăm Comisiei Electorale Centrale:

- elaborarea unor recomandări privind modul de desfășurare a campaniei electorale pe adresa concurenților electorali (întrunirile cu alegătorii, campania din ușă în ușă, distribuirea de materiale electorale);
- aducerea la cunoștința publică și plasarea centralizată pe pagina CEC a deciziilor privind adoptarea măsurilor restrictive impuse de comisiile teritoriale de sănătate publică, care ar putea împiedica sau limita desfășurarea campaniei electorale în acel teritoriu.

1.3. Incertitudini privind condițiile de verificare a listelor de subscripție

Potrivit art. 113 Cod electoral, pentru a fi înregistrați de CEC, toți candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova depun liste de subscripție, care conțin semnăturile a cel puțin 15000 și nu mai mult de 25000 de alegători din cel puțin jumătate din numărul UAT de nivelul doi. Se consideră conforme UAT de nivelul doi în care au fost colectate nu mai puțin de 600 de semnături.

Condițiile de colectare, prezentare și verificare a listelor de subscripție sunt prescrise în art. 47-48 Cod electoral. Codul electoral prevede exact lista cauzelor și condițiilor ce duc la nulitatea listelor de subscripție și a semnăturilor (art. 48, alin. (4)¹⁷). Pe de altă parte, deși Codul electoral nu prevede sancțiuni de nulitate pentru nerespectarea altor condiții, stabilite la art. 47, alin. (2), (3), (5), norma specială de la art. 113, alin. (3) din Codul electoral prevede în cazul alegerilor prezidențiale sancțiunea de excludere a semnăturilor efectuate cu încălcarea art. 47 și art. 48.

Totuși, Regulamentul privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție¹⁸ prevede și alte temeuri decât cele prevăzute de Codul electoral pentru a considera listele de subscripție drept nule și neavenite:

- sunt de un alt model decât cel eliberat de organul competent grupului de inițiativă sau candidatului la alegeri (lipsește rubricile sau au un alt conținut decât modelul aprobat și eliberat; lipsește numărul de ordine sau au alte numere de ordine decât cele eliberate) sau dublate prin fotocopiere;

¹⁶ Planul de pregătire și răspuns la infecția cu Coronavirus de tip nou (COVID-19) – Versiunea 2, aprobat prin Hotărârea Comisiei Extraordinare de Sănătate Publică nr. 30 din 11 septembrie 2020.

¹⁷ Art. 48, alin. (4) Cod electoral: Se consideră nule și neavenite:

a) listele de subscripție întocmite până la data începerii perioadei de desemnare a candidaților;

b) semnăturile din listele de subscripție considerate ca fiind false;

c) listele de subscripție care au fost completate fără a fi respectate cerințele prevăzute la art. 47, alin. (4) și (6).

¹⁸ [Regulament](#) privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1730 din 3 iulie 2018.

- au fost întocmite până la data înregistrării grupului de inițiativă sau data eliberării listelor de subscripție către acesta, precum și după data încheierii procesului de colectare a semnăturilor;
- conțin date neveridice, incomplete în spațiile cu denumirea circumscripției și, respectiv, de nivelul întâi (primăriei) pe teritoriul căreia au fost colectate semnăturile susținătorilor înscrși în lista de subscripție;
- conțin semnătura colectorului considerată ca fiind falsă;
- au fost întocmite și semnate de membrii grupului de inițiativă care, potrivit datelor indicate de candidat/conducătorul grupului, au refuzat să colecteze semnături.

La fel, Regulamentul prevede că sunt nevalabile și neautentice semnăturile susținătorilor care:

- au înscris în lista de subscripție date de identitate eronate/neveridice (este indicat domiciliul în loc de reședință în condițiile în care susținătorul are și domiciliu, și reședință valabilă);
- conțin semne de rectificare a datelor înscrise, inclusiv a semnăturii;
- au indicat ca dată a semnării listei fie o dată anterioară celei la care lista a fost eliberată grupului de inițiativă sau candidatului în alegeri, fie o dată anterioară celei la care grupul de inițiativă a fost înregistrat, fie o dată ulterioară celei la care s-a încheiat procesul de colectare a semnăturilor;
- au înscris un alt act de identitate decât cel solicitat;
- au înscris în mod necorespunzător/incomplet datele de identitate (au fost înscrise doar inițialele numelui, prenumelui sau un număr mai mic/mare de cifre decât cel stabilit pentru actul de identitate (8 cifre); semnatarii care în momentul semnării listei împlinesc 18 ani nu au indicat data și luna nașterii; nu au completat una sau mai multe rubrici: lipsește data semnării, lipsesc seria și/sau numărul actului de identitate, nu este indicat domiciliul etc.).

Prin urmare, Regulamentul aprobat de CEC excedează normele prevăzute de Codul electoral și astfel pune într-o poziție defavorabilă potențialii concurenți electorali. Considerăm că invalidarea unei semnături sau a unor liste de subscripție în baza temeiurilor suplimentare prevăzute de CEC este contrară prevederilor Codului electoral, abuzivă în raport cu concurenții electorali și nejustificată în raport cu libertatea alegătorului de a-și exprima opinia.

A. *Totodată, considerăm excesivă condiția stabilită la art. 47, alin. (3) Cod electoral, potrivit căreia „Lista de subscripție va conține numai semnături ale susținătorilor care domiciliază într-o singură localitate”. Prin prisma art. 48, alin. (4) Cod electoral, înscrierea într-o listă de subscripție a persoanelor cu domiciliu în altă localitate decât cea de unde au fost colectate semnăturile nu este temei pentru a considera listele sau semnăturile respective drept nule și neavenite. MO Promo-LEX apreciază că condiția privind colectarea semnăturilor doar din aceeași localitate este o reminiscență a condiției privind autentificarea listelor de subscripție la autoritatea publică locală. Din momentul abrogării acestei condiții, prevederea menționată de la art. 47, alin. (3) poate fi considerată desuetă și urmează a fi amendată, cu atât mai mult cu cât ea nu poate duce la invalidarea semnăturii sau listei.*

Totuși, de exemplu, în cazul listelor de subscripție depuse de către Andrian Candu (Pro Moldova), cel puțin 1372 de semnături au fost calificate ca fiind nevalabile și neautentice, deoarece aplicația „Liste de subscripție”, parte componentă a sistemului SIAS „Alegeri”, a generat eroarea „Regiune de domiciliu incorectă”. Potrivit CEC¹⁹, sistemul a afișat această eroare dacă susținătorul are domiciliul

¹⁹ [Răspuns](#) (referință suplimentară) nr. CEC 8/2886 din 24 septembrie 2020 la solicitarea judecătorului raportor asupra cererii de chemare în judecată a domnului Andrian Candu, candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova desemnat de Partidul Politic Pro Moldova împotriva Comisiei Electorale Centrale.

într-o altă localitate decât cea pe teritoriul căreia au fost colectate semnăturile, contrar art. 47, alin. (3) Cod electoral.

Menționăm că în raport cu alegerile prezidențiale, condiția privind domiciliul sau reședința susținătorului este importantă în sensul în care este stabilit numărul minim al semnăturilor ce trebuie să fie prezentate dintr-o UAT de nivelul doi – nu mai puțin de 600 de semnături. *Astfel, în cazul semnăturilor susținătorilor care au domiciliul în altă localitate decât cea pe teritoriul căreia au fost colectate semnăturile, acestea pot fi excluse dacă nu sunt din UAT respectivă. Totuși, în opinia Misiunii, libertatea de exprimare a voinței alegătorului trebuie să prevaleze și aceste semnături trebuie să fie luate în considerare pentru UAT unde își are domiciliul/reședința susținătorul, dacă nu există alte vicii care duc la nulitate.*

B. În privința erorilor minore care permit identificarea și individualizarea susținătorului și întrunesc condițiile privind dreptul de vot, considerăm că acestea nu pot duce la invalidarea semnăturii. De exemplu, înscrierea cu corectări a unor date și aplicarea semnăturii în dreptul unei alte poziții au fost temeiuri pentru invalidarea unor semnături ale susținătorilor lui Andrian Candu²⁰. Reiterăm că erorile minore, dar care permit identificarea alegătorului și voinței acestuia, nu sunt motive prevăzute expres de art. 48, alin. (4) care duc la nulitatea semnăturii.

MO Promo-LEX reiterează că condițiile de formă excesive, care nu corespund condițiilor minime din Codul electoral, nu ar trebui să ducă la invalidarea semnăturilor.

Creează îngrijorări mențiunea din Hotărârea nr. 4263 din 18.09.2020 potrivit căreia, „verificând manual și alte date din copiile actelor de identitate prin contrapunere cu datele incluse în listele de subscripție, reținem că pozițiile ce pot fi declarate valabile nu schimbă situația de drept și de fapt și nu permit candidatului să obțină minimul de semnături necesar pentru circumscripțiile de nivelul doi”. Prin aceasta se înțelege că erorile semnalate de sistemul „Verificare liste de subscripție” **ar putea determina refuzul neîntemeiat de înregistrare a concurentului electoral**. MO Promo-LEX a atras atenția încă în cadrul alegerilor parlamentare din 24.02.2019 asupra necesității aprobării cadrului regulator aferent sistemului de verificare a listelor de subscripție și a indicării procedurii prin care datele furnizate de sistem pot fi contestate sau verificate.

Totodată, apreciem atitudinea proactivă a CEC în cazul verificării listelor de subscripție prezentate de Andrian Candu. Menționăm că după prezentarea notei informative privind rezultatele verificării, CEC a permis reverificarea listelor de subscripție de către conducătorul GI, însoțit de câțiva colectori și în comun cu membrii grupului de lucru din cadrul CEC, cu înscrierea obiecțiilor membrilor grupului de inițiativă în procesele-verbale.

1.4. Interpretarea noțiunii de concurenți electorali

Ca urmare a circularei emise de CEC prin care interpretează în mod restrictiv dreptul partidelor politice de a susține candidații desemnați de partidele politice, la 21 septembrie 2020 în Parlament a fost înregistrat proiectul de lege nr. 396²¹ pentru interpretarea art. 1 din Codul electoral, și anume a noțiunii de „concurenți electorali”. Potrivit proiectului de lege, în cazul alegerilor prezidențiale atât candidații pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, cât și partidele politice, organizațiile social-politice și blocurile electorale care au înaintat candidații înregistrați sunt concurenți electorali. Totuși, din cauza lipsei activității parlamentare, acest proiect nu a fost aprobat.

²⁰ [Hotărârea](#) CEC nr. 4263 din 18.09.2020 cu privire la cererea de înregistrare a domnului Andrian Candu în calitate de candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova desemnat de Partidul Politic Pro Moldova, a simbolului electoral și de confirmare a reprezentantului cu drept de vot consultativ în Comisia Electorală Centrală și a persoanei responsabile de finanțe (trezorerul).

²¹ [Proiectul](#) de lege nr. 396²¹ din 21 septembrie 2020 pentru interpretarea art. 1 din Codul electoral.

1.5. Aplicarea Circularei CEC 8/2796 în contextul examinării rapoartelor GI

Potrivit hotărârii CEC nr. 4233 din 13.09.2020 Comisia a constatat că GI Renato Usatîi (PN) și, respectiv, GI Andrei Năstase (PPPDA) au primit donații de la persoanele juridice - partide politice care le-au creat, admițând depășirea plafonului prevăzut la art. 41 alin. (2) lit. e) din Codul electoral pentru persoanele juridice, adică 12 salarii medii pe economie (circa 95 436 lei). CEC a constatat că în același timp că nu a fost depășit plafonul general de 994 250 de lei, stabilit potrivit pct. 2 din hotărârea CEC nr. 4152/2020 .

Ulterior, la 15 septembrie 2020 a Circularei nr. CEC 8/2796 despre modalitatea de primire a donațiilor și de efectuare a cheltuielilor de către concurenții electorali la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020. În Raportul nr. 2 MO Promo-LEX a subliniat existența incertitudinilor privind finanțarea de către partidul politic în calitate de persoană juridică a concurenților electorali.

Pe 28 septembrie 2020 CEC aprobă Hotărârea nr. 4302 cu privire la rapoartele financiare ale grupurilor de inițiativă constituite în vederea colectării semnăturilor în susținerea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova. În sensul Hotărârii anterioare din 13.09.2020, Comisia constată și în cazul GI Maia Sandu, depășirea plafonului stabilit pentru donațiile persoanelor juridice, în cazul de față primite de la partidul politic care a creat grupul, dar cu aceeași mențiune că nu a fost depășit plafonul general.

Astfel, CEC prin hotărârea sa, contrar mențiunilor din Circulara 8/2796 a considerat admisibilă susținerea financiară a grupurilor de inițiativă de către partidele politice care le-au creat și GI nu au fost sancționate.

În context, nu este clară poziția CEC privind refuzul inițierii procedurii de abrogare a Circularei 8/2796 care a generat suspiciuni, litigii și controverse în condiția în care însăși Comisia neglijează prevederile Circularei adoptate.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada de referință, CEC s-a întrunit on-line și mixt în cadrul a 7 ședințe. Astfel, au fost adoptate 34 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial.

Se intensifică procesul de acreditare a observatorilor. În perioada monitorizată au fost acreditați 515 (84%) observatori naționali și internaționali din totalul de 613. Până la data de 29 septembrie 2020, CEC a acreditat 537 de observatori naționali și 76 de observatori internaționali. Asociația Promo-LEX a acreditat 533 de observatori.

Majoritatea CECE respectă programul de activitate. Din totalul de 98 de vizite întreprinse în timpul orelor de muncă, în cadrul a 88 (90%) sediile CECE II erau deschise și, respectiv, în cadrul a 10 vizite (10%) erau închise.

Observatorii au raportat o creștere a ponderii sediilor CECE II accesibile/parțial accesibile pentru persoanele cu nevoi speciale, de la 44% la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 la 61% în contextul alegerilor prezidențiale.

În contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020 au fost constituite în termen 2143 de secții de votare, dintre care 42 SV au fost organizate pentru alegătorii din regiunea transnistreană, iar 139 SV au fost constituite peste hotare. Comparativ cu alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, s-a majorat numărul de secții constituite de CEC pentru regiunea transnistreană (de la 30 la 42) și al celor organizate peste hotare (de la 100 la 139). Simultan, s-a redus numărul secțiilor constituite de CECE II – de la 1981 la 1962.

În opinia Promo-LEX, repartizarea SV constituite peste hotare corespunde în mare parte unei abordări metodologice echidistante, având la bază criteriile stabilite de cadrul legal. Prin actul de constituire părțile interesate au fost informate cu privire la etapele procesului de constituire, formula de calcul utilizată, riscurile determinate de evoluția epidemiologică etc. Totuși, atragem atenția asupra lipsei unui proces de consultare publică instituționalizat, fapt care a provocat speculații și suspiciuni la mai mulți actori ai procesului electoral. În contextul unei evoluții imprevizibile a situației epidemiologice, sugerăm CEC să prezinte în termen proxim poziția sa referitoare la subiectul ipotetic al deschiderii peste hotare a unui număr diferit de secții pentru tururile I și II, în limita numărului maxim de 139 SV constituite, în condițiile în care acordul statului-gazdă ar putea fi schimbat odată cu evoluția situației epidemiologice.

În cazul SV deschise pentru regiunea transnistreană, salutăm faptul că majoritatea au fost amplasate geografic în apropiere de punctele de trecere. În același timp, anumite localități pot întâmpina dificultăți în deschiderea unui număr mare de secții în context pandemic.

2.1. Activitatea CEC

2.2.1. Hotărâri ale CEC relevante pentru organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial

Conținutul tematic al hotărârilor aprobate. În contextul organizării și desfășurării alegerilor prezidențiale, CEC a adoptat 34 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea alegerilor. De asemenea, în perioada observată, au fost aprobate 14 hotărâri de modificare a hotărârilor anterioare ale CEC, dintre care zece se referă la modificarea componenței CECE II.

În perioada de referință, autoritatea electorală a modificat Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora²². Proiectul de modificare nu a fost supus consultărilor publice potrivit procedurilor legale, însă a fost discutat cu reprezentanții MO Promo-LEX. Totodată, în conformitate cu recomandarea Promo-LEX din Raportul nr. 2, modificarea se referă la acreditarea observatorilor naționali în secțiile de votare constituite peste hotarele țării inclusiv în baza buletinului de identitate.

²² [Hotărâre](#) pentru modificarea punctului 9 al Regulamentului privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 332/2006.

2.2.2. Acreditarea observatorilor

În perioada 16 – 29 septembrie 2020, au fost acreditați 468 de observatori naționali și 47 de observatori internaționali. În total, până la data de 29 septembrie 2020, pentru alegerile prezidențiale au fost acreditați cumulativ 537 de observatori naționali și 76 de observatori internaționali. Din numărul total al observatorilor naționali, Asociația Promo-LEX a acreditat 533 (99%) (a se vedea Anexa nr. 1).

2.2.3. Circulare

În perioada 16 – 29 septembrie 2020, CEC a elaborat și a expediat în atenția organelor electorale două circulare.

Prin intermediul *Circularei nr. CEC 8/2840*, expediată în atenția organelor electorale la 20 septembrie, în scopul asigurării condițiilor pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor Președintelui Republicii Moldova și prin prisma prevederilor pct. 26 din Regulamentul privind activitatea consiliului electoral de circumscripție²³, CEC informează organele electorale despre posibilitatea membrilor CECE de a participa la ședințele organului electoral prin mijloace din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor și/sau prin intermediul platformelor on-line de videoconferință. Această posibilitate este oferită în cazurile când este declarată starea de urgență sau starea de urgență în sănătatea publică pe teritoriul Republicii Moldova, precum și în situațiile motivate care fac imposibilă prezența membrilor la sediul sau la ședințele desfășurate la sediul organului electoral.

Circulara nr. CEC 8/2883, remisă în atenția organelor electorale la 24 septembrie, vizează achiziționarea echipamentelor și materialelor în perioada electorală, procedură ce nu cade sub reglementările Legii privind achizițiile publice și subliniază necesitatea respectării de către organul electoral a principiilor de bază de utilizare a finanțelor publice – eficiența și libera concurență, precum și a prevederilor Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice și Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale.

2.2. Activitatea consiliilor electorale de circumscripție electorală de nivelul II

2.2.1. Respectarea programului de activitate

Conform prevederilor Regulamentului privind activitatea consiliului electoral de circumscripție, organele de conducere ale consiliilor electorale asigură transparența în activitatea consiliului prin aducerea la cunoștință publică a hotărârilor consiliului, precum și a altor materiale. Din cele 36 de consilii electorale vizitate de către observatorii Promo-LEX, 24 din CECE II (67%) aveau afișată informația despre componența acestora, iar 29 din CECE II (81%) aveau afișat programul de muncă.

Potrivit informațiilor prezentate de către observatorii Promo-LEX, din totalul de 98 de vizite întreprinse în timpul orelor de muncă în perioada de observare, în cadrul a 88 de vizite (90%) sediile CECE II erau deschise și, respectiv, în cadrul a 10 vizite (10%) sediile CECE II erau închise.

Programul de activitate nu a fost respectat de CECE: nr. 13 Dondușeni (în toate cele cinci vizite efectuate instituția nu funcționa); nr. 29 Soroca (în două vizite din cinci); nr. 6 Briceni și nr. 30 Strășeni (în cazul unei vizite din trei); nr. 37 Transnistria (în cazul unei vizite din două).

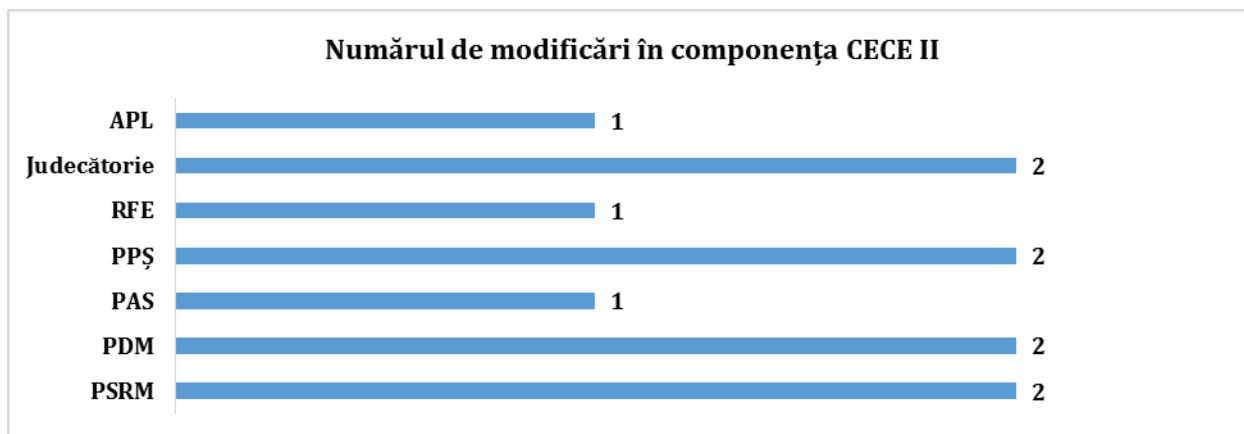
2.2.2. Modificarea componenței CECE

MO Promo-LEX constată că în cel puțin 9 circumscripții electorale de nivelul II (Chișinău, Căușeni, Cimișlia, Criuleni, Fălești, Sângerei, Șoldănești, Strășeni, Taraclia) deja a fost modificată componența nominală a CECE. Aceste modificări s-au datorat inițiativei instanțelor judecătorești din Orhei și Criuleni; PAS la Chișinău; PDM la Cimișlia și Criuleni; PPȘ la Sângerei și Strășeni; PSRM la Fălești și

²³ Regulamentul privind activitatea consiliului electoral de circumscripție, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1702/2018.

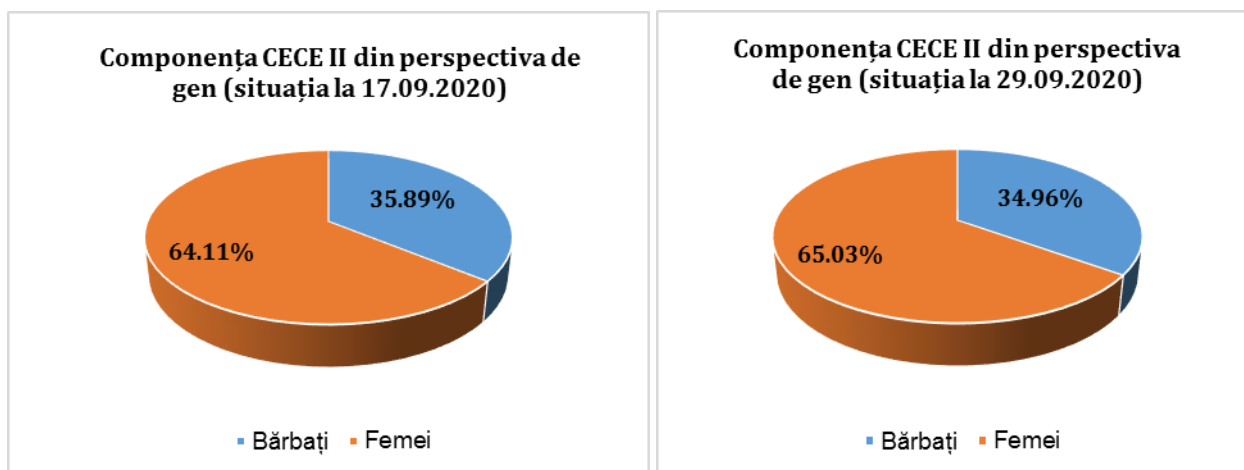
Taraclia; APL II la Căușeni, precum și la solicitarea personală la Chișinău (din componența RFE) (a se vedea graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

În urma analizei hotărârilor CEC de modificare a componenței nominale a CECE II, constatăm păstrarea ponderii accentuate a femeilor în raport cu bărbații (a se vedea graficul nr. 2).

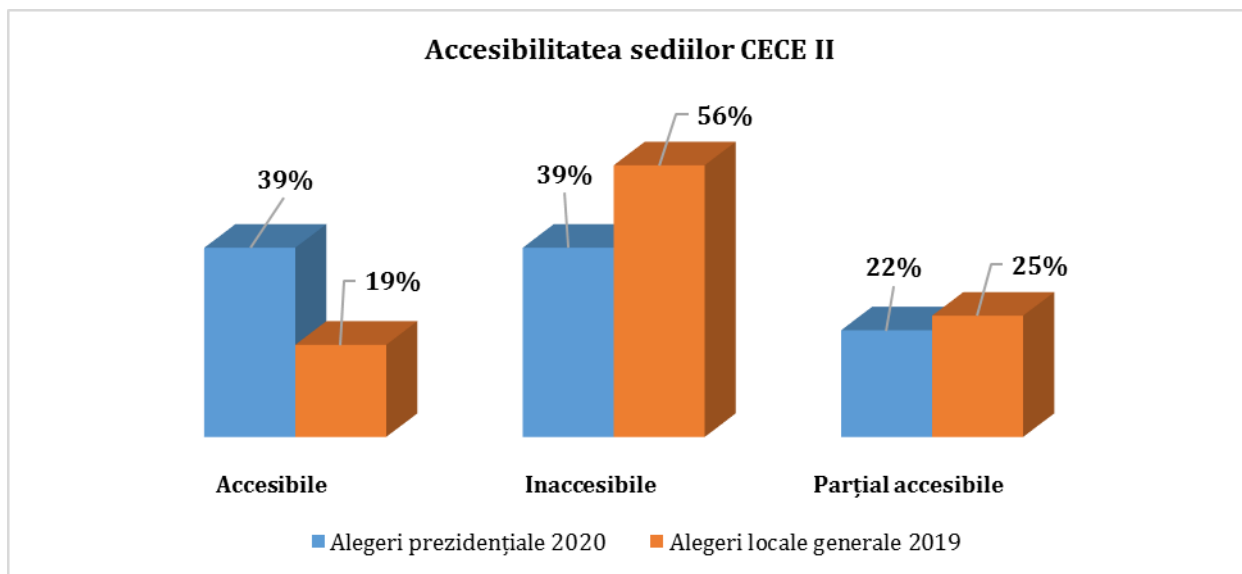
Graficul nr. 2

2.2.3. Accesibilitatea sediilor CECE II

În timpul vizitelor la CECE II, observatorii Promo-LEX au evaluat inclusiv gradul de accesibilitate al sediilor consiliilor electorale, pe baza a trei criterii: accesibil (rampă min. 90 cm lățime și bară de suport aprox. 75 cm înălțime), parțial accesibil (existența rampei fără bara de suport) și inaccesibil (lipsa ambelor elemente). Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, din cele 36 de CECE II, doar 14 (38,8%) sunt accesibile grupurilor de persoane vulnerabile.

Totuși, din perspectiva comparativă, sunt prezente progrese față de situația de la alegerile locale generale din 20 octombrie 2019 (a se vedea graficul nr. 3).

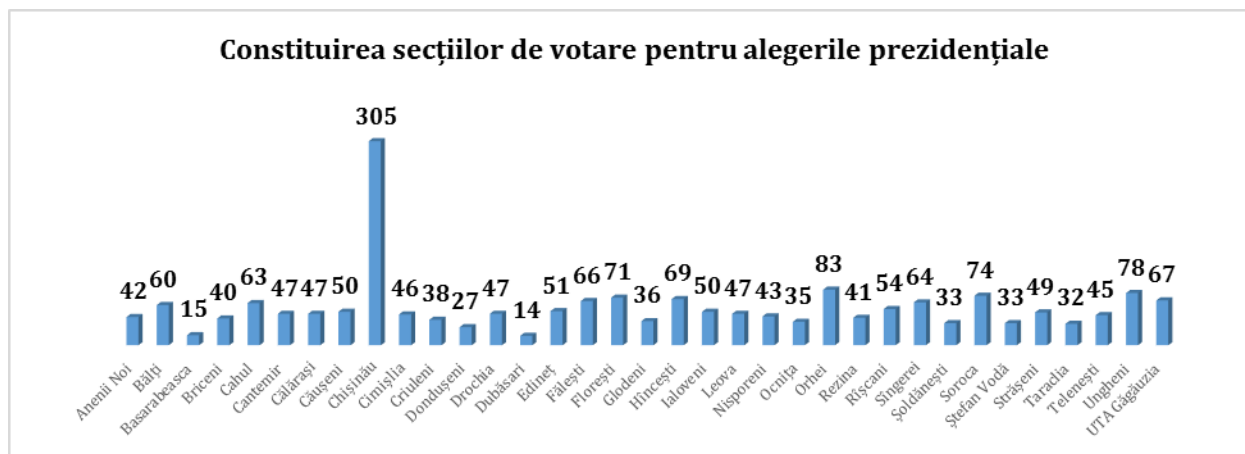
Similar scrutinelor anterioare, pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020 nu sunt asigurate clădiri cu infrastructură prietenoasă unui grup cât mai larg de persoane (persoane cu dizabilități locomotorii, vârstnici, părinți cu cărucioare sau alte grupuri cu nevoi speciale). Prin urmare, MO Promo-LEX își menține recomandarea către organele electorale și administrația publică locală în vederea creării tuturor condițiilor de accesibilitate a sediilor de interes public pentru scrutinul din 1 noiembrie 2020.

2.2.4. Constituirea secțiilor de votare de către CECE II

Conform art. 30, alin. (2) din Codul electoral, SV se constituie de către CECE în localități în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3000 de alegători. La propunerea primarilor orașelor (municipiilor), ai sectoarelor și ai satelor (comunelor), plafonul de 3000 de alegători poate fi depășit cu cel mult 10%.

Potrivit art. 30 al Codului electoral și punctului 10 al Planului calendaristic al CEC, termenul-limită de constituire a secțiilor de votare a fost stabilit la 26 septembrie 2020. În acest sens, CECE II au constituit 1962 SV (exceptând SV pentru regiunea transnistreană și cele de peste hotare). Toate secțiile de votare au fost constituite în termene legale. Comparativ cu scrutinul prezidențial din 2016, când au fost constituite 1981 SV, pentru alegerile din 1 noiembrie 2020 sunt organizate cu 19 SV mai puțin.

Cele mai multe SV au fost constituite în mun. Chișinău (305), precum și în raioanele Orhei (83), Ungheni (78) și Soroca (74) (a se vedea graficul nr. 4).

2.2.5. Constituirea secțiilor de votare peste hotare

La 26 septembrie 2020, prin Hotărârea CEC nr. 4300²⁴, au fost constituite 139 SV peste hotarele Republicii Moldova în scopul asigurării dreptului de vot al cetățenilor care în ziua alegerilor se vor afla în străinătate. În pofida repetatelor solicitări ale Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC)²⁵, CEC nu a organizat consultări publice oficiale și transparente, cu participarea tuturor părților interesate, privind proiectul hotărârii de constituire a SV peste hotarele țării. Astfel, constatăm că constituirea SV peste hotare a fost un proces negociat și analizat doar între CEC și MAEIE, iar referința CEC privind constituirea SV peste hotare potrivit formulei propuse de Promo-LEX nu corespunde totalmente realității.

Totuși, apreciem efortul CEC depus în vederea descrierii detaliate a modului în care a fost organizat și desfășurat procesul de constituire a SV peste hotare. Astfel, menționăm că în premieră de la organizarea alegerilor pentru cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate, organul responsabil de constituirea SV peste hotare a descris amănunțit activitățile întreprinse pentru constituirea acestor SV: de la constituirea grupului de lucru interinstituțional, format de reprezentanții CEC și MAEIE, și până la descrierea detaliată a formulei luate în calcul la estimarea numărului de SV necesare.

În opinia Promo-LEX, constituirea SV peste hotare în contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020, cu toate criticile aduse pe parcurs, a înregistrat cel mai înalt grad de transparență raportat la anii precedenți în care au fost constituite SV peste hotare. Totuși, pentru a spori transparența procesului, considerăm că CEC urma să publice sistematic documentele primare care au stat la baza constituirii SV peste hotare, precum și să organizeze consultări publice, cu implicarea tuturor subiecților interesați de procesul respectiv. Lipsa consultărilor a provocat speculații și suspiciuni la mai mulți actori ai procesului electoral. Concomitent, recomandăm autorității electorale crearea unei rubrici separate la compartimentul „Alegeri prezidențiale din 01.11.2020” – „Constituirea SV pentru alegătorii de peste hotare și din stânga Nistrului”, în care să fie plasate hotărârile de constituire a SV pentru teritoriile respective, precum și documentele primare care au stat la baza hotărârii de constituire.

Astfel, amintim că la 11 septembrie, cu 5 zile înainte de încheierea procedurii de înregistrare prealabilă, CEC a expediat la MAEIE un demers²⁶, prin care au fost înaintate spre examinare propunerile autorității privind numărul și locația SV ce urmează a fi constituite peste hotare. În demersul menționat, CEC a propus constituirea a 202 SV peste hotare. Ulterior, la 21 septembrie

²⁴ [Hotărârea](#) CEC nr. 4300 din 26 septembrie 2020 cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

²⁵ [Demersul](#) CALC expediat pe adresa CEC la 8 septembrie 2020 și [Apelul](#) CALC pe adresa CEC din 15 septembrie 2020.

²⁶ [Raport](#) nr. 2. Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, p. 19.

2020, fără a recepționa răspunsul MAEIE la primul demers, CEC a expediat un demers repetat cu propunerea de a constitui 145 SV peste hotare²⁷. La demersurile respective – publicate pe pagina CEC – nu au fost anexate materialele care au stat la baza estimării numărului de SV necesar a fi constituite peste hotare. Mai mult, în cazul demersului din 21 septembrie 2020, CEC nu a anexat lista statelor și, respectiv, a SV propuse a fi constituite.

Data fiind lipsa materialelor primare care au stat la baza estimării SV ce urmează a fi constituite peste hotare, Promo-LEX constată imposibilitatea aprecierii raționamentului care a stat la baza acțiunilor CEC privind:

- propunerea inițială – la 11 septembrie – de a constitui 202 SV peste hotare;
- propunerea – la 21 septembrie (10 zile distanță) – de a constitui 145 SV peste hotare.

Răspunsul MAEIE la ambele demersuri ale CEC (cele din 11 și 21 septembrie) a fost expediat prin scrisoarea nr. DC/2/402/8553 din 23 septembrie 2020²⁸. De facto, MAEIE s-a pronunțat doar în baza propunerii de a constitui 145 SV. Potrivit răspunsului MAEIE, a fost recomandată constituirea a 136 SV peste hotare, diminuând numărul propus de CEC la 21 septembrie 2020 cu 9 SV, conform tabelului nr. 1.

Tabelul nr. 1. Diferențe între propunerile CEC și ale MAEIE

<i>Stat</i>	<i>Propuneri CEC</i>	<i>Propuneri MAEIE</i>	<i>Argumente MAEIE</i>	<i>CEC (final)</i>
Federația Rusă	22	17	Luând în considerare situația alarmantă COVID-19, s-a propus deschiderea a 17 SV, repartizate pe regiuni unde sunt moldoveni potrivit datelor deținute de misiunea diplomatică, alegerile trecute și înregistrările prealabile; imposibilitatea delegării de către MAEIE a președinților BESV.	17
Franța	9	8	În Nice a fost recomandată deschiderea 1 SV în loc de 2 SV propuse de CEC. Motiv: numărul moldovenilor potrivit datelor deținute de misiunea diplomatică, alegerile trecute și înregistrările prealabile.	8
Germania	8	6	Potrivit legislației germane, este permisă constituirea SV străine doar în incinta misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare (inclusiv oficiile consulare onorifice).	6
Grecia	2	1	Consideră inoportună deschiderea SV pe insula Creta dat fiind numărul infim de cetățeni domiciliați în zonă, precum și doar 2 înregistrări prealabile.	2 (în Atena)
Italia	29	30	Excluderea SV din Bari și constituirea a câte 2 SV în Verona și Parma (în loc de câte 1 – planificate de CEC). Motiv: numărul moldovenilor potrivit datelor deținute de misiunea diplomatică, alegerile trecute și înregistrările prealabile.	30
Spania	5	4	Excluderea SV din Malaga (puțini alegători).	5 (inclusiv Malaga)

În baza răspunsului recepționat de la MAEIE, la 26 septembrie 2020, prin Hotărârea CEC nr. 4300²⁹, au fost constituite 139 SV peste hotarele Republicii Moldova. Astfel, CEC a acceptat recomandările MAEIE pentru Federația Rusă, Franța, Germania, Italia și Grecia (nu a fost constituită SV în insula Creta, în schimb au fost constituite 2 SV în Atena). Nu a fost acceptată recomandarea de a nu constitui o SV în Malaga, Spania, precum și a fost majorat numărul de SV propuse pentru România (de la 12 – la 13).

²⁷ [Demersul](#) CEC nr. CEC8/2866 din 21 septembrie 2020 – publicat fără anexe.

²⁸ [Scrisoarea](#) MAEIE nr. DC/2/402/8553 din 23 septembrie 2020.

²⁹ [Hotărârea](#) CEC nr. 4300 din 26 septembrie 2020 cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

În tabelul nr. 2 este reflectată informația privind numărul de SV constituite de CEC, precum și estimările Promo-LEX privind numărul de SV ce urmau a fi constituite peste hotare potrivit datelor obținute în baza criteriilor stabilite de cadrul legal. Estimările Promo-LEX au fost efectuate atât în baza alegerilor parlamentare din 2019 (coloana nr. 3 din tabel), cât și în baza alegerilor prezidențiale din 2016 (coloanele nr. 4 și 6 din tabel) – criteriu luat în calcul de CEC la constituirea SV peste hotare pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020.

Tabelul nr. 2. SV constituite peste hotare

Nr. crt.	Stat³⁰	Estimările Promo-LEX (conform proiectului de Regulament propus în mai 2020)³¹	Propunerile finale ale CEC către MAEIE (21.09.20)³²	Hotărârea CEC nr. 4300 din 26.09.2020³³	Verificarea de către Promo-LEX a formulei aplicate în Hotărârea CEC de constituire a SV (pornind de la 150 SV bugetate de CEC)	Diferența dintre datele finale CEC și Promo-LEX
1	Austria*	1	1	1	1	
2	Azerbaidjan	1	1	1	1	
3	Belarus	1	1	1	1	
4	Belgia	3	2	2	3	-1
5	Bulgaria*	1	1	1	1	
6	Canada	4	4	4	5	-1
7	Cehia*	2	1	1	2	-1
8	China*	1	1	1	1	
9	Cipru	1	1	1	1	
10	Danemarca	1	1	1	1	
11	Elveția*	2	1	1	2	-1
12	EAU	1	1	1	1	
13	Estonia	1	1	1	1	
14	Federația Rusă	22	22	17	23	-6
15	Franța	7	9	8	7	1
16	Germania*	10	8	6	10	-4
17	Grecia	2	2	2	2	
18	Irlanda	4	4	4	4	
19	Israel	3	2	2	3	-1
20	Italia	29	29	30	29	1
21	Japonia	1	1	1	1	
22	Letonia	1	1	1	1	
23	Lituania	1	1	1	1	
24	Marea Britanie	11	7	7	9	-2
25	Norvegia	0	1	1	0	1
26	Polonia	3	1	1	3	-2
27	Portugalia	2	3	3	3	
28	Qatar	1	1	1	1	
29	România	11	12	13	11	2
30	Spania	4	5	5	4	1
31	SUA	8	12	12	7	5
32	Suedia	1	1	1	1	
33	Țările de Jos	2	1	1	2	-1
34	Turcia	3	2	2	3	-1
35	Ucraina	3	2	2	3	-1
36	Ungaria*	1	1	1	1	
Total		150	145	139	150	

Astfel, constatăm că în cazul a 21 de state numărul de SV constituite de CEC corespunde cu numărul de SV estimate de Promo-LEX. În cazul altor două state – Federația Rusă și Italia – propunerile CEC

³⁰ Fiecare stat din tabel care a fost marcat cu simbolul * și-a exprimat acordul de a fi constituite SV doar în incinta misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare.

³¹ [Opinia](#) Promo-LEX privind constituirea secțiilor de votare peste hotarele Republicii Moldova și un proiect de regulament în acest sens.

³² [Demersul](#) CEC nr. CEC8/2866 din 21 septembrie 2020 – publicat fără anexe.

³³ [Hotărârea](#) CEC nr. 4300 din 26 septembrie 2020 cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

din 21 septembrie 2020 au coincis practic cu estimările Promo-LEX. Totuși, la inițiativa MAEIE, s-a decis majorarea numărului de SV în Italia (+1) și micșorarea numărului de SV în Federația Rusă (-5). Prin urmare, considerăm că CEC urma să propună și să decidă constituirea mai multor SV în Marea Britanie (+2), Federația Rusă (+6), Canada (+1), Israel (+1) și Polonia (+2). De cealaltă parte, mai puține SV urmau a fi constituite în Franța (-1), Italia (-1), România (-2), Spania (-1) și SUA (-5).

Prin urmare, considerăm că la adoptarea hotărârii finale privind constituirea SV peste hotare a fost luată drept bază de calcul formula propusă de Promo-LEX în cazul a 21 de state, iar în cazul a 15 state au fost aplicate excepții (prin constituirea unui număr mai mare sau mai mic de SV).

La același subiect, menționăm că în Hotărârea CEC de constituire a SV peste hotare, la pct. XII, este specificat că în avizul prealabil al MAEIE din 23 septembrie 2020 a fost precizat faptul că nu pot fi deschise SV la sediile misiunilor diplomatice din Londra (Marea Britanie), Madrid (Spania) și Ankara (Turcia) din cauza că acestea nu întrunesc condițiile epidemiologice stabilite de Republica Moldova și autoritățile statelor-gazdă, urmând a fi identificate alte locații. CEC a hotărât constituirea SV în incinta sediilor respective, după cum urmează: Londra (Marea Britanie) – 3 SV, Madrid (Spania) – 1 SV, Ankara (Turcia) – 1 SV. Prin urmare, în statele respective, în cazul valabilității rigorilor stabilite în condiții de pandemie, va fi posibilă desfășurarea alegerilor doar în condițiile în care MAEIE va identifica locații corespunzătoare pentru SV.

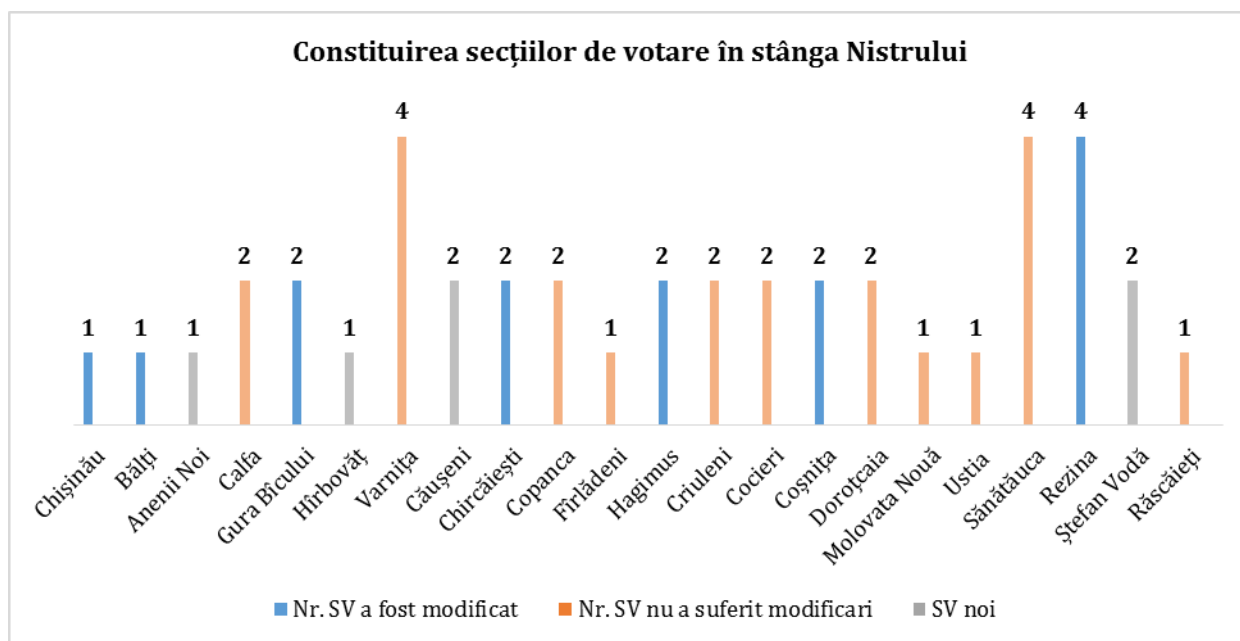
În baza celor expuse, în opinia Promo-LEX, numărul de SV constituite peste hotare corespunde în mare parte cu datele obținute în baza criteriilor stabilite de cadrul legal. De asemenea, procesul de constituire a SV peste hotare a fost caracterizat de un grad mai înalt de transparență raportat la anii precedenți. Totuși, considerăm că pentru perfecționarea acestuia, CEC urma să organizeze consultări publice cu participarea tuturor părților interesate, fapt care ar fi contribuit la evitarea suspiciunilor. Concomitent, în condițiile pandemiei COVID-19, astfel cum a indicat și MAEIE în avizul expediat la CEC, considerăm că adoptarea hotărârii respective nu constituie o garanție a desfășurării alegerilor în toate SV constituite. În acest sens, în scopul asigurării transparenței și corectitudinii alegerilor, recomandăm CEC și MAEIE informarea și publicarea sistematică a tuturor modificărilor survenite în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor pentru cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate.

În plus, Promo-LEX atrage atenția la situația ipotetică când în ziua alegerilor din primul tur situația pandemică va fi una gravă, care va determina organizarea unui număr mai mic de secții peste hotare decât cel prevăzut în hotărârea CEC. Iar în contextul turului doi situația epidemiologică se poate îmbunătăți, respectiv, va fi posibil de organizat alegeri în toate secțiile de votare conform hotărârii de constituire, chiar dacă în primul tur au fost mai puține. Sau invers.

MO Promo-LEX consideră că CEC trebuie să prezinte în prealabil un punct de vedere clar și motivat în subiectul posibilității de deschidere, în funcție de evoluția situației epidemiologice, cu acordul statului-gazdă, a unui număr diferit de secții pentru tururile I și II.

2.2.6. Constituirea secțiilor de votare în stânga Nistrului (Transnistria)

În vederea asigurării accesului la vot pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului, municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni, în baza propunerilor Biroului politici de reintegrare, la 26 septembrie 2020, CEC a constituit 42 SV amplasate pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova (a se vedea graficul nr. 5).

MO Promo-LEX constată că, la scrutinul prezidențial din 1 noiembrie 2020, pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului au fost constituite cu 12 SV mai mult comparativ cu alegerile prezidențiale din octombrie 2016 și cu 5 SV mai puțin comparativ cu scrutinul parlamentar din februarie 2019. Menționăm că, în perioada preelectorală, în baza scrisorii CEC 8/2371, autoritatea intenționa deschiderea a 47 SV, în special în raioanele Anenii Noi, Căușeni, Criuleni, Dubăsari, Florești și Ștefan Vodă.

Spre deosebire de alegerile parlamentare din 24 februarie 2020, când doar 34% (16 SV din 47 constituite) au fost amplasate geografic în apropiere de punctele de trecere³⁴, pentru alegerile din 1 noiembrie 2020 majoritatea SV (exceptând Chișinău și Bălți) sunt situate în apropiere de punctele de trecere (a se vedea graficul nr. 5). În consecință, Promo-LEX consideră că constituirea SV în regiunile apropiate de punctele de trecere va facilita accesul alegătorilor la secțiile de votare.

Reiterăm însă îngrijorarea specificată și în Raportul nr. 2 privind dificultățile ce ar putea fi întâlnite de APL în organizarea secțiilor de votare suplimentare, cu condiția respectării recomandărilor CNESP în materie de protecție în context pandemic COVID-19. În perioada de raportare, observatorii Promo-LEX au mai identificat cel puțin două localități ai căror reprezentanți și-au exprimat dezacordul privind deschiderea secțiilor de votare pentru cetățenii Republicii Moldova din regiunea transnistreană.

Astfel, interlocutorii au menționat că Consiliul local Râșcăiești a votat împotriva constituirii unei secții de votare pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Printre motivele invocate au fost menționate: situația epidemiologică și riscul izbucnirii unui focar de infecție în localitate, conflictul cu alegătorii din stânga Nistrului în cadrul scrutinului precedent, amplasarea în aceeași clădire a tuturor SV, ceea ce a perturbat procesul de votare în SV constituită pentru localnici.

O situație similară se atestă la Hagimus, unde interlocutorii au menționat că autoritățile locale din satul Hagimus s-au pronunțat categoric împotriva constituirii în localitate a 4 secții de votare solicitate de CEC pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Printre motivele invocate au fost menționate lipsa spațiului și a resurselor financiare în vederea organizării respectivelor SV.

În plus, cu privire la mecanismul de circulație a cetățenilor Republicii Moldova domiciliați în regiunea transnistreană, chiar dacă a fost prelungită starea de urgență până la 1 decembrie 2020,

³⁴ [Raportul final](#). Misiunea Promo-LEX de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, p. 22.

menționăm că anumite categorii de potențiali alegători pot circula în regim mai liber. Astfel, este vorba de cetățenii din stânga Nistrului cu domiciliul înregistrat, inclusiv, în 8 localități controlate constituțional de autoritățile Republicii Moldova³⁵. Suplimentar, oricare cetățean care dispune de așa-zisa cetățenie din regiune poate părăsi regiunea pentru intervale scurte de timp de maximum 12 ore, cu înștiințarea prealabilă și obținerea autorizației corespunzătoare din partea administrației secesioniste. În consecință, izolarea regiunii nu este absolută, cetățenii din regiunea transnistreană vor avea nevoie de acordul autorităților neconstituționale.

³⁵ [Постановление](#) 326 от 23 сентября 2020 года.

III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR

La 29 septembrie 2020, din totalul de 13 GI înregistrate, nouă au depus liste de subscripție la CEC, iar 4 nu au depus. Din nouă dosare depuse, șapte (Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPPDA), Tudor Deliu (PLDM), Andrian Candu (Pro Moldova), Violeta Ivanov (PPȘ), Maia Sandu (PAS) și Octavian Țicu (PUN)) sunt depuse de GI constituite de partide politice, unul de GI constituit de un bloc electoral (Dorin Chirtoacă (BE Unirea)) și un dosar a fost depus de un candidat desemnat de un grup de cetățeni (Igor Dodon (CI)).

De asemenea, din totalul de nouă cereri depuse, cinci concurenți au fost înregistrați (Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPPDA), Tudor Deliu (PLDM), Igor Dodon (CI), Violeta Ivanov (PPȘ)), o cerere este respinsă (Andrian Candu (Pro Moldova)), iar trei dosare sunt în examinare (Maia Sandu (PAS), Octavian Țicu (PUN), Dorin Chirtoacă (BE Unirea)). Dintre cei patru candidați care nu au depus listele de subscripție, trei sunt candidați independenți (GI Alexandr Kalinin, GI Constantin Oboroc, GI Ion Costăș), iar unul desemnat de partid (GI Serghei Toma (POM)).

3.1. Înregistrarea concurenților electorali

Potrivit art. 49, alin. (1) din Codul electoral³⁶, precum și pct. 27, 28 și 29 din Programul calendaristic al CEC³⁷, depunerea dosarelor pentru înregistrarea candidaților se efectuează în perioada 1 septembrie – 1 octombrie 2020, după colectarea semnăturilor în listele de subscripție. Reiterăm totuși că, potrivit cadrului legal, procesul de desemnare a candidaților urma a fi stabilit începând cu 2 septembrie 2020. Fiecare candidat urmează să prezinte semnăturile a minimum 15 000 și maximum 25 000 de alegători din cel puțin jumătate din numărul UAT de nivelul doi (18 din 35 UAT II)³⁸.

În perioada 16 – 29 septembrie 2020 (2 zile până la termenul-limită de depunere a dosarelor pentru înregistrare), CEC a recepționat alte 5 dosare pentru înregistrarea concurenților electorali (a se vedea tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3. Înregistrarea concurenților electorali

Nr. crt.	Apartenența politică	Candidat	Înregistrare GI	Data depunerii dosarului	Hotărâre CEC	Decizie	Semnături prezentate	Semnăturile nule și neavenite
1	PN	Usatîi Renato	03.09.2020	07.09.2020	1236 din 13.09.2020	înregistrat	24 105	14%
2	PPPDA	Năstase Andrei	03.09.2020	07.09.2020	4235 din 13.09.2020	înregistrat	25 000	17%
3	PRO Moldova	Candu Andrian	03.09.2020	10.09.2020	4263 din 18.09.2020	respins	25 000	
4	PLDM	Deliu Tudor	03.09.2020	14.09.2020	4272 din 19.09.2020	înregistrat	21 396	18%
5	CI	Dodon Igor	11.09.2020	21.09.2020	4303 din 28.09.2020	înregistrat	25 000	9%
6	PPȘ	Ivanov Violeta	09.09.2020	22.09.2020	4305 din 29.09.2020	înregistrat	25 000	15%
7	PAS	Sandu Maia	03.09.2020	23.09.2020				
8	PUN	Țicu Octavian	03.09.2020	29.09.2020				
9	BE Unirea	Chirtoacă Dorin	03.09.2020	29.09.2020				

Astfel, constatăm că în cazul GI Igor Dodon (CI), dosarul a fost depus în 10 zile de la inițierea colectării semnăturilor (cu cele mai puține semnături declarate de CEC nule și neavenite), GI Violeta Ivanov (PPȘ) – în 13 zile, GI Maia Sandu (PAS) – în 20 de zile, GI Octavian Țicu (PUN) și GI Dorin Chirtoacă (BE Unirea) – în 26 de zile. Totuși, menționăm că în cadrul unei emisiuni televizate, încă la 16 septembrie 2020, Igor Dodon a declarat că grupul său de inițiativă a colectat deja cele 25 de mii de semnături. Prin urmare, menționăm că până la prezentarea raportului, cele mai multe zile de

³⁶ Art. 49, alin. (1) din [Codul electoral](#): Pentru înregistrarea candidaților, Comisiei Electorale Centrale sau consiliilor electorale de circumscripție li se prezintă de către candidat, cel târziu **cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor**, următoarele documente...

³⁷ [Programul calendaristic](#) pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, pct. 27, 28 și 29.

³⁸ Art. 113, alin. (1) din [Codul electoral](#).

colectare a semnăturilor au fost raportate în privința GI Octavian Țicu (PUN) și GI Dorin Chirtoacă (BE Unirea) – câte 26 de zile.

La același subiect, menționez că în perioada de referință, prin Hotărârea nr. 4263 din 18 septembrie 2020, CEC a respins cererea de înregistrare a candidatului Andrian Candu, desemnat de Pro Moldova. Motivul respingerii înregistrării a fost necorespunderea prevederilor legale a semnăturilor din listele de subscripție prezentate. Astfel, din cele 29 de UAT II în care au fost colectate semnături, doar listele din 12 UAT II (din 18 obligatorii) întrunesc condițiile de validitate privind numărul minim necesar de 600 de semnături ale susținătorilor. Restul listelor din 17 UAT II nu întrunesc cerințele legale (mai puțin de 600 de semnături valabile).

În cazul altor doi candidați desemnați – Ion Costăș (CI)³⁹ și Alexandr Kalinin (CI)⁴⁰, aceștia au declarat că renunță la colectarea semnăturilor. În cazul GI Ion Costăș (CI), motivul invocat a fost caracterul ilegal al alegerilor desfășurate (cadru legal invocat a fi drept necorespunzător, iar CEC – instituție necredibilă). În cazul GI Alexandr Kalinin (CI), motivul invocat a fost persecutarea membrilor grupului de inițiativă de către reprezentanții PSRM – informație care însă nu a fost confirmată de observatorii Promo-LEX (cauza incidentului invocat de Alexandr Kalinin din s. Maramonovca, Drochia, nu a avut tangențe cu alegerile prezidențiale și colectarea semnăturilor).

Până la 29 septembrie 2020, de asemenea, nu au depus listele de subscripție alte două GI înregistrate de CEC: GI Constantin Oboroc (CI) și GI Serghei Toma (POM).

³⁹ [Conferința](#) de presă a GI Ion Costăș (CI) – „Alegerile prezidențiale 2020 – antinaționale, neconstituționale”.

⁴⁰ [Избили](#) активистов инициативной группы.

IV. LITIGII ELECTORALE

În perioada de referință au fost depuse două contestații la CEC. Ambele au fost semnate de copreședintele BE Unirea, Dorin Chirtoacă. În același timp, în cazul altor două demersuri către CEC, depuse de un membru al CECE și de un pretendent la funcția de Președinte, se pare că autoritatea electorală s-a eschivat, în mod nejustificat, să le înregistreze. În context, MO Promo-LEX consideră că toate sesizările, cererile, contestațiile, indiferent de denumirea lor, trebuie înregistrate drept contestații electorale, dacă invocă anumite încălcări ale procesului electoral.

Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au examinat șase contestații privind: calitatea de subiect cu drept de desemnare a candidatului în alegerile prezidențiale; procedura de colectare a semnăturilor; constituirea secțiilor de votare peste hotare; Circulara CEC nr. 2796 din 15 septembrie 2020 privind modalitatea de finanțare de către partidele politice a candidatului desemnat și refuzul înregistrării concurenților electorali. Semnalăm că cea mai mare parte din contestațiile depuse în instanțele de judecată nu au fost examinate în fond, fiind declarate inadmisibile. În acest sens, reiterăm că dreptul la un recurs efectiv trebuie să fie asigurat concurenților electorali, alegătorilor, dar și altor actori implicați în procesul electoral.

4.1. Contestații depuse la Comisia Electorală Centrală

În perioada de referință au fost depuse două contestații la CEC. Ambele au fost semnate de Dorin Chirtoacă (BE Unirea). În același timp, în cazul altor două demersuri către CEC, se pare că autoritatea electorală s-a eschivat, în mod nejustificat, să le înregistreze.

În cazul contestațiilor depuse de Dorin Chirtoacă (BE Unirea):

- Pretențiile contestatarului în cadrul unei contestații⁴¹ vizează legalitatea Circularei emise de CEC la 15 septembrie 2020, care se referă la modalitatea de primire a donațiilor și de efectuare a cheltuielilor de către concurenții electorali la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020⁴². Potrivit contestatarului, circulara emisă nu are putere juridică și nu poate servi drept act normativ-legal, deoarece conține interpretări abuzive, care nu pot prevala asupra Codului electoral și a Legii privind partidele politice. De asemenea, contestatarul insistă asupra faptului că legătura dintre candidatul unui partid la alegerile prezidențiale și oricare alte alegeri este una intrinsecă, o legătură permanentă, așa cum este prevăzută de legislație. Faptul că o persoană fizică este înaintată de un partid politic la alegeri și înregistrată în calitate de concurent electoral duce automat la implicarea plenară și a partidului în campanie, sub toate aspectele. Astfel, contestatarul a solicitat anularea circularei.
- În cazul celeilalte contestații⁴³, alegațiile se refereau la constituirea secțiilor de votare peste hotare și anume la numărul și amplasarea secțiilor de votare în Federația Rusă. Contestatarul, bazându-se pe scrisoarea CEC nr. 8/2780 din 11 septembrie adresată MAEIE, menționează că în cazul deschiderii a nouă secții de votare într-o singură clădire, este imposibilă asigurarea accesului a circa 30 000 de alegători prin intrarea Ambasadei Republicii Moldova din Rusia. Astfel, este solicitată neadmiterea deschiderii secțiilor de votare pe bază de cereri false de înregistrare în Rusia și anularea deschiderii a nouă secții de votare la Ambasada Republicii Moldova în Rusia.

Luând în considerare faptul că contestații cu același obiect și conținut au fost depuse atât la CEC, cât și la Curtea de Apel Chișinău, Comisia a emis o scrisoare⁴⁴ prin care se comunică contestatarului că argumentele Comisiei asupra celor invocate în contestații urmează a fi prezentate în cadrul examinării lor în ordinea contenciosului administrativ.

Totodată, o contestație a fost depusă de către un membru al CECE nr. 22 Leova, prin care acesta sesizează Comisia despre abaterile de procedură în procesul de alegere a președintelui,

⁴¹ [Contestația](#) CEC-10Apr/1 din 17 septembrie 2020 (BE Unirea vs CEC).

⁴² [Circulara](#) nr. CEC 8/2796 din 15 septembrie 2020, despre modalitatea de primire a donațiilor și de efectuare a cheltuielilor de către concurenții electorali la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020.

⁴³ [Contestația](#) CEC-10Apr/2 din 18 septembrie 2020 (BE Unirea vs CEC).

⁴⁴ [Scrisoarea](#) nr. CEC-8/2839 din 19 septembrie 2020.

vicepreședintelui și secretarului consiliului electoral. Totuși, în răspunsul său⁴⁵, Comisia a menționat că membrul organului electoral nu poate contesta hotărârile sau acțiunile organului din care face parte, acest drept având doar alegătorii și concurenții electorali.

Consemnăm că contestația respectivă nu a fost plasată pe pagina web a CEC la compartimentul contestații. Astfel, există premise de a considera că aceasta nu a fost înregistrată drept contestație electorală. *MO Promo-LEX menționează că toate sesizările, cererile, contestațiile, indiferent de denumirea lor, trebuie tratate și, respectiv, înregistrate drept contestații electorale, dacă invocă anumite încălcări ale procesului electoral. Depunerea unei contestații de către o persoană care nu este în drept să o facă nu este temei pentru neînregistrarea acesteia în mod corespunzător.* Atragem atenția că în cadrul alegerilor locale din 2019, cel puțin două contestații de acest fel⁴⁶ au fost înregistrate drept contestații electorale și publicate la compartimentul respectiv.

La fel, se pare că nu a fost înregistrată în calitate de contestație cererea depusă la 21.09.2020 de Serghei Toma, pretendent la funcția de Președinte al Republicii Moldova, desemnat de POM, prin care se solicită anularea unor hotărâri ale CEC. Comisia a răspuns în aceeași zi cu menționarea modului în care hotărârile CEC pot fi contestate, dar și a litigiului care avea același obiect⁴⁷. Prin răspunsul CEC este evident că cererea depusă are drept scop anularea hotărârilor CEC și, în sensul noțiunii de la art. 1 Cod electoral, este o contestație. *Prin urmare, nu este clară poziția CEC privind calificarea sau nu a demersurilor, cererilor, sesizărilor drept contestații electorale.*

Amintim că, potrivit art. 22, alin. (1), lit. q) Cod electoral, Comisia Electorală Centrală analizează fraudele electorale, inclusiv cele presupuse, din alegerile trecute, curente sau viitoare și ia măsuri pentru prevenirea lor. Respectiv, CEC trebuie să aibă un rol activ în examinarea și soluționarea contestațiilor, sesizărilor și demersurilor asupra încălcărilor electorale.

4.2. Contestații depuse în instanțele de judecată

În perioada de referință, Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au examinat contestații privind *subiecții cu drept de desemnare a candidatului în alegerile prezidențiale, privind procedura de colectare a semnăturilor, constituirea secțiilor de votare peste hotare, Circulara CEC nr. 2796 din 15 septembrie 2020 privind modalitatea de finanțare de către partidele politice a candidatului desemnat, refuzul înregistrării concurenților electorali.*

- În privința contestației depuse de **PACE împotriva Hotărârii CEC nr. 4125 din 25 august 2020**, Curtea de Apel Chișinău, la 17 septembrie 2020, a emis încheierea prin care a declarat inadmisibilă acțiunea depusă⁴⁸, deoarece reclamantul nu a respectat procedura legală privind înaintarea acțiunii în obligare de emitere a actului administrativ. Cu alte cuvinte, reclamantul urma să solicite CEC emiterea unei hotărâri cu privire la includerea PP PACE în lista partidelor și altor organizații social-politice cu drept de desemnare a candidaților în alegerile prezidențiale. Iar ulterior, în caz de refuz sau lipsă a răspunsului, să înainteze acțiune în instanța de judecată. În urma depunerii recursului la Curtea Supremă de Justiție, a fost menținută încheierea emisă de Curtea de Apel Chișinău.

- În privința contestației depuse de **PSE**, Curtea de Apel Chișinău a emis o încheiere⁴⁹ prin care a declarat acțiunea depusă drept inadmisibilă, din cauza neînălăturării neajunsurilor indicate de către instanță în termenul indicat. Prin contestația depusă, PSE solicita anularea răspunsului CEC asupra

⁴⁵ [Scrisoarea](#) nr. CEC 8/2854 din 21 septembrie 2020.

⁴⁶ [Contestația](#) CEC-10 ALG/23 din 4 octombrie 2019; [Contestația](#) CEC-10ALG/26 din 5 octombrie 2019.

⁴⁷ [Scrisoarea](#) nr. CEC 8/2871 din 21 septembrie 2020.

⁴⁸ [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 17 septembrie 2020, cauza PP PACE vs CEC.

⁴⁹ [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 16 septembrie 2020, cauza Partidul Stânga Europeană vs CEC.

petiției⁵⁰ și obligarea convocării ședinței Comisiei pentru a o examina. În urma depunerii recursului la Curtea Supremă de Justiție, încheierea Curții de Apel a fost menținută, iar recursul – respins⁵¹.

- La 17 septembrie 2020 **PLDM și PL** s-au adresat Curții de Apel Chișinău cu solicitarea **anulării Circularei** nr. 2796 din 15 septembrie 2020 „Despre modalitatea de primire a donațiilor și de efectuare a cheltuielilor de către concurenții electorali la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020”. Cauzele civile fiind conexe, asupra acestora, la 21 septembrie, a fost emisă o încheiere prin care acțiunile au fost declarate inadmisibile⁵², deoarece subiecții nu au calitatea de concurent electoral și nu au motivat care drept recunoscut de lege le-a fost încălcat prin emiterea actului administrativ contestat. La 22 septembrie PL și PLDM au depus recursuri motivate împotriva încheierii emise, iar Curtea Supremă de Justiție a emis, la 25 septembrie, decizia⁵³ prin care a anulat încheierea contestată și a restituit cauza spre rejudecare. *Inter alia*, Colegiul de contencios administrativ a constatat că prima instanță a interpretat și a aplicat eronat normele de drept material și procedural și că sintagma „îngrădește dreptul partidelor politice să participe în alegeri ca concurent electoral în susținerea candidatului său” din contestațiile depuse denotă revendicarea de către aceștia a unui drept subiectiv concret. La 29 septembrie 2020, Curtea de Apel Chișinău a declarat din nou inadmisibile acțiunile depuse⁵⁴, din cauza lipsei obiectului de examinare în contencios administrativ. Potrivit instanței, circulara menționată constituie activitate administrativă a autorității publice, fiind astfel exclusă de la verificarea legalității pe calea contenciosului administrativ.

- La 18 septembrie 2020, **PL și BE Unirea au depus acțiune împotriva CEC** cu privire la anularea parțială a scrisorii CEC 8/2780 din 11 septembrie 2020, obligarea verificării tuturor înregistrărilor prelabile parvenite pentru deschiderea secțiilor de votare în Federația Rusă și obligarea soluționării în ansamblu a problemei deschiderii secțiilor de votare în Federația Rusă. La 22 septembrie Curtea de Apel Chișinău a emis o încheiere⁵⁵ prin care a declarat acțiunea depusă drept inadmisibilă din cauza că reclamanții nu au calitatea de concurenți electorali și nu au motivat care drept recunoscut de lege le-a fost încălcat prin emiterea actului administrativ contestat. Instanța a constatat că actul în cauză nu îngrădește nicicum drepturile reclamanților. Fiind depus recurs împotriva încheierii Curții de Apel Chișinău, Curtea Supremă de Justiție, la 28 septembrie 2020, a emis decizia⁵⁶ prin care a anulat încheierea contestată și a restituit cauza spre rejudecare, în același complet de judecată. *Inter alia*, completul specializat a notat că dreptul de acces la un tribunal constituie un element inherent al tuturor garanțiilor procedurale prevăzute în Convenție. Efectivitatea dreptului de acces impune ca un individ să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act ce constituie o ingerință în drepturile sale.

- La 21 septembrie 2020, **Alexandr Kalinin** a depus recurs împotriva încheierii din 7 septembrie 2020, emisă de Curtea de Apel Chișinău, care a declarat inadmisibilă acțiunea depusă. Reamintim că prin cererea de chemare în judecată Kalinin solicita anularea hotărârii de înregistrare a mai multe grupuri de inițiativă din cauza constituirii acestora înainte de termenul legal prescris. La 24 septembrie Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al CSJ a declarat inadmisibil recursul depus⁵⁷, din cauza expirării termenului stabilit de lege pentru depunerea recursului. Menționăm că în dispozitivul încheierii Curții de Apel Chișinău este prevăzută posibilitatea de contestare a acesteia în termen de 15 zile. Astfel, deși recurentul a depus recursul în termenul

⁵⁰ Prin petiție, PP PSE solicita stoparea procesului de colectare a semnăturilor, deoarece art. 47 din Codul electoral prevede obligația de prezentare a semnăturilor doar pentru candidații independenți. La fel, petiționarul a invocat lipsa regulilor de prevenire a infecției COVID-19 în timpul colectării semnăturilor.

⁵¹ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 19 septembrie 2020, cauza Partidul Stânga Europeană vs CEC.

⁵² [Încheierea](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 21 septembrie 2020, cauza PL și PLDM vs CEC.

⁵³ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 19 septembrie 2020, cauza PL și PLDM vs CEC.

⁵⁴ [Încheierea](#) Completului de contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 29 septembrie 2020, cauza PL și PLDM vs CEC.

⁵⁵ [Încheierea](#) Completului de contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 22 septembrie 2020, cauza PL și BE Unirea vs CEC.

⁵⁶ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 28 septembrie 2020, cauza PL și BE Unirea vs CEC.

⁵⁷ [Decizia](#) Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 24 septembrie 2020, cauza A. Kalinin vs CEC.

prevăzut de dispozitivul încheierii, CSJ) a conchis că A. Kalinin urma să depună recurs în termenul prevăzut de art. 74, alin. (6) Cod electoral, dar nu în termenul indicat greșit de Curtea de Apel Chișinău.

- La 21 septembrie 2020, **A. Candu și S. Sîrbu** în calitate de conducător al grupului de inițiativă s-au adresat în instanță cu cerere de chemare în judecată **împotriva CEC** privind anularea actului administrativ și obligarea înregistrării în calitate de candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova. La 28 septembrie Colegiul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a emis o hotărâre⁵⁸ prin care a respins acțiunea depusă și a conchis că actul administrativ contestat a fost emis în condiții legale. Prin hotărârea emisă, instanța:

- a. constată, *inter alia*, că cerințele de formă impuse de lege la întocmirea listelor de subscripție, la completarea și semnarea acestora de către susținătorii candidatului sunt specificate expres în textul legii și impun obligația de respectare strictă a exigențelor legale sub sancțiunea invalidării;
- b. relevă că comiterea erorilor în timpul colectării semnăturilor este imputabilă exclusiv semnatarilor și colectorilor de semnături, care aveau obligația de a asigura respectarea cerințelor legale, motive pentru care aceste semnături nu se încadrează în exigențele legale ce ar oferi acestora validitate;
- c. conchide că celelalte obiecții ale reclamantilor referitoare la introducerea datelor în sistemul informațional, operativitatea acestui sistem, precum și la pozițiile în care semnatarul și-a schimbat numele, însă nu și-a schimbat actul de identitate, sunt insuficiente pentru a proba că în raioanele indicate reclamantul a acumulat un număr mai mare de 600 de semnături valabile.

Menționăm că asupra hotărârii adoptate a fost formulată o opinie separată⁵⁹, potrivit căreia acțiunea este admisibilă și întemeiată. În opinia separată este menționat că CEC, declarând la caz 5243 de semnături nule, nu a prezentat o motivare clară, precisă și accesibilă, astfel încât să permită a percepe asupra obiectivității și legalității concluziilor de nulitate absolută a semnăturilor declarate nule. În particular:

- a. că CEC nu a prezentat nicio probă veridică și cert confirmată pentru respingerea a 1332 de semnături pe motiv că în liste au fost incluse persoane care nu locuiesc în localitatea respectivă;
- b. că în absența unor dovezi incontestabile, cum ar fi expertiza grafologică, sau cel puțin declarația persoanei că semnătura nu-i aparține, aparența de neautenticitate nu poate constitui temei de anulare a 213 semnături;
- c. actul administrativ nu face o motivare suficient de clară și concretă care au fost acele incorectitudini sau necompletări care afectează valabilitatea a 893 de semnături.

*Luând în considerare cele evidențiate, atragem atenția că în perioada de referință, cea mai mare parte din contestațiile depuse în instanțele de judecată sunt declarate inadmisibile. Astfel, contestațiile nu ajung să fie examinate în fond din cauza nerespectării condițiilor de formă stabilite de Codul administrativ. Totodată, în perioada de referință cel puțin două încheieri de inadmisibilitate au fost anulate de Curtea Supremă de Justiție. În acest sens, reiterăm că **dreptul la un recurs efectiv trebuie să fie asigurat** concurenților electorali, alegătorilor, dar și altor actori implicați în procesul electoral.*

*Menționăm că termenele de soluționare a contestațiilor depuse la Curtea de Apel și la Curtea Supremă de Justiție au fost respectate în șase cazuri. În același timp, **au fost depășite nesemnificativ** termenele cu o zi în două cazuri (Curtea de Apel Chișinău) și cu două zile – la fel, în două cazuri (Curtea de Apel Chișinău, Curtea Supremă de Justiție).*

⁵⁸ [Hotărârea](#) Colegiului specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 28 septembrie 2020, cauza A. Candu și S. Sîrbu vs CEC.

⁵⁹ Opinie separată asupra Hotărârii CA Chișinău din 28 septembrie 2020 în cauza A. Candu și S. Sîrbu vs CEC.

V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

MO Promo-LEX constată în continuare carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor privind asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Potrivit observatorilor, din 351 APL vizitate până la data de 29 septembrie, doar 275 (78%) au aprobat decizia privind afișajul electoral și doar 266 APL (76%) au aprobat decizia privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Dintre acestea, majoritatea – 217 (82%) – oferă spațiul destinat întâlnirilor cu alegătorii gratis.

Observatorii Promo-LEX au constatat că nu toate APL cunosc atribuțiile lor în domeniul declarării de către alegător a noului loc de ședere. Din 59 APL relevante intervievate, în cazul a 4 (7%) mecanismul nu a fost cunoscut. Statistic, până la 29 septembrie 2020, la APL intervievate au fost depuse 484 de declarații de ședere, cele mai multe fiind înregistrate la preturile mun. Chișinău – 454 (94%).

2.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale

Până la 29 septembrie, observatorii Promo-LEX au vizitat 351 APL de nivelul întâi. Privind activitatea APL în contextul alegerilor prezidențiale, observatorii au raportat:

Cu referire la adoptarea deciziei privind asigurarea spațiilor de afișaj. Un număr de 275 de primării (78%) au adoptat decizia privind asigurarea spațiilor de afișaj. Dintre acestea, doar 153 de decizii (56%) au fost afișate la sediul APL. În același timp, în 267 UAT (76%) au fost amenajate locuri pentru afișaj. Dintre acestea, doar în 193 de localități (72%) spațiul este suficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali (minimum 1 m² per concurent electoral).

Cu referire la adoptarea deciziei privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Cel puțin 266 de primării (76%) au adoptat decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Dintre acestea, doar 150 de decizii (56%) sunt afișate la sediul APL. Din 266 APL care au adoptat decizii, 217 (82%) oferă spațiul destinat întâlnirilor cu alegătorii gratis. De cealaltă parte, 48 APL (18%) au stabilit taxe de la 50 la 1000 de lei per oră și, respectiv, de la 200 la 1000 de lei per întâlnire.

Cu referire la utilizarea spațiului pentru întâlniri. În 12 localități spațiile au fost deja utilizate pentru întâlnirile cu cetățenii. Utilizatorii spațiului au fost PAS (6 – gratuit), PPȘ (1 – 200 de lei), PPPDA (4 – dintre care 3 gratuit și 1 contra cost/1500 de lei), PUN (1 – gratuit).

2.3. Atribuțiile APL în implementarea procedurii de declarare a locului nou de ședere

Potrivit art. 44, alin. (8) din Codul electoral, persoanele cu drept de vot care, după ultima participare la alegeri, și-au schimbat locul de ședere sunt în drept, cel târziu cu 30 de zile înainte de următoarele alegeri, să-și declare locul nou de ședere la organul administrației publice locale pentru a putea fi înscrise în lista de alegători la secția de votare corespunzătoare locului șederii. Autoritățile administrației publice locale respective comunică neîntârziat informația în cauză la CEC.

MO Promo-LEX a fost sesizată, la 23 septembrie 2020, cu doar 8 zile până la expirarea termenului de depunere a declarației de ședere, de un alegător care ar fi solicitat la APL Bubuieci declararea noului loc de ședere. Potrivit alegătorului, reprezentanții APL nu cunoșteau procedura declarării locului aflării alegătorului în ziua alegerilor. Făcând referință, inclusiv, la un apel telefonic către CECE nr. 1, reprezentantul APL a îndemnat alegătorul să revină cu această solicitare doar după 10 octombrie 2020, când BESV va fi funcțional, adică deja după expirarea termenului de depunere a declarației de ședere în vederea votării la locul aflării.

În context, MO Promo-LEX a intervievat reprezentanții a 59 APL (32 de orașe-reședință de raioane, municipiul Bălți cu două suburbii, mun. Comrat, 5 sectoare ale mun. Chișinău, 18 UAT-suburbii ale mun. Chișinău). Ca rezultat, cel puțin 55 APL (93%) cunosc procedura de declarare a noului loc de ședere, în timp ce reprezentanții a cel puțin 4 APL (7%) nu cunosc procedura. De subliniat că din

cele 4 APL care nu sunt la curent cu mecanismul declarației de ședere, 2 sunt din suburbiile mun. Chișinău.

La data de 29 septembrie 2020, la APL au fost depuse 484 de declarații de ședere, cele mai multe fiind înregistrate la preturile mun. Chișinău – 454 (94%).

VI. CONCURENȚII ELECTORALI

În ultimele două săptămâni de colectare a semnăturilor, MO Promo-LEX constată reducerea activismului grupurilor de inițiativă. Au fost constatate cel puțin 130 de activități, cu 28 mai puțin decât în perioada de raportare precedentă, ce țin atât de colectarea semnăturilor de către GI, cât și de promovarea politică cu tentă electorală a candidaților deja înregistrați. Cele mai multe activități au fost desfășurate de: GI Igor Dodon (CI) – 52 (40%), GI Maia Sandu (PAS) – 27 (21%) și candidatul înregistrat Andrei Năstase (PPDA) – 24 (18%). MO Promo-LEX constată că cel puțin 25% din totalul acțiunilor atribuite GI Igor Dodon, desemnat ca independent, sunt activități desfășurate de PSRM.

De asemenea, sunt raportate cel puțin 207 cazuri, cu 156 mai puțin față de perioada precedentă, în care a fost utilizată publicitatea cu tentă electorală. Cei mai activi sunt: GI Maia Sandu (PAS) – 69 (33%), GI Igor Dodon (CI) – 55 (27%) și GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 45 (22%).

Observatorii au identificat cel puțin 23 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative: 15 (65%) – Igor Dodon (CI), 7 (30%) – Violeta Ivanov (PPȘ) și 1 (4%) – Maia Sandu (PAS). Este vorba despre următoarele tipuri de cazuri: înmânarea distincțiilor de stat după înregistrarea GI – 10; asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici – 9; utilizarea funcției publice în activități de promovare cu tentă electorală – 2; implicarea angajaților APL în activități cu tentă electorală – un caz.

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 cazuri de utilizare cu impact electoral a imaginii persoanelor oficiale străine și a imaginilor ce reprezintă instituții de stat. Dintre acestea, în două cazuri este vizat Igor Dodon (CI), în unul – Maia Sandu (PAS).

6.1. Activități desfășurate

Potrivit art. 116, alin. (1) din Codul electoral, campania electorală pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova începe nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Concomitent, potrivit pct. 22 din Programul calendaristic al CEC⁶⁰, GI înregistrate pot colecta semnături în susținerea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova în perioada 1 septembrie – 1 octombrie 2020.

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 130 de activități desfășurate în scopul colectării semnăturilor în susținerea candidaților desemnați și pentru promovarea candidaților (a se vedea tabelul nr. 4). *Tabelul nr. 4. Activitățile desfășurate*

Nr. crt.	Activități	GI Igor Dodon (CI) ⁶¹	GI Maia Sandu (PAS)	GI Andrei Năstase (PPDA)	GI Violeta Ivanov (PPȘ)	GI Octavian Țicu (PUN)	GI Andrian Candu (Pro Moldova)	GI Renato Usatîi (PN)	GI Serghei Toma (POM)	GI Alexandr Kalinin (CI)	GI Constantin Oboroc (CI)	Total
1	Întruniri cu cetățenii	20	11	20						1	1	53
2	Distribuirea materialelor informative	27	8	1	2							38
3	Conferințe de presă	1	5	3	3		2	2	2			18
4	Flashmoburi/mitinguri		3				1					4
5	Colectarea semnăturilor					2						2
6	Activități din ușă în ușă	1				1						2
7	Afișaj electoral				1	1						2

⁶⁰ [Programul calendaristic](#) pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, pct. 22.

⁶¹ Inclusiv cel puțin 13 activități ale PSRM în susținerea GI Igor Dodon (CI).

8	Inaugurări	3			8							11
Total		52	27	24	14	4	3	2	2	1	1	130

Cele mai multe activități au fost desfășurate de GI Igor Dodon (CI) – 40%, GI Maia Sandu (PAS) – 21% și candidatul înregistrat Andrei Năstase (PPPDA) – 18%. La distribuirea activităților pe regiuni, constatăm că 40% au fost raportate în Chișinău, 7% – în Căușeni, 5% – în Anenii Noi.

Activități politice cu tentă electorală ale candidaților înregistrați. În cazul candidatului Andrei Năstase (PPPDA), dată fiind înregistrarea acestuia în calitate de candidat la 13 septembrie 2020, constatăm că cele 24 de activități desfășurate în perioada de observare (întâlniri cu cetățenii, distribuirea de materiale etc.) pot fi calificate drept activități politice cu tentă electorală. În același timp, și candidatul înregistrat Renato Usatîi (PN) a desfășurat două activități cu impact electoral.

În plus, menționăm că din 14 septembrie 2020, candidatul Renato Usatîi (PN) și-a suspendat activitatea în funcția de primar al mun. Bălți⁶². Totuși, la 18 septembrie 2020, acesta a participat la o ședință de lucru la Primăria mun. Bălți cu privire la rezultatele licitației de selectare a unui furnizor care urmează să amenajeze trotuarele din mun. Bălți. Motivul invocat a fost observarea unor neconformități și necesitatea clarificării acestora.

Promovarea politică de către PSRM a candidatului desemnat ca independent Igor Dodon. Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 13 activități (25% din totalul acțiunilor atribuite GI Igor Dodon) de promovare de către PSRM a candidatului Igor Dodon, candidat desemnat în calitate de independent. Reiterăm că PSRM nu a desemnat niciun candidat în cursa electorală pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020. Totodată, au fost observate cel puțin două cazuri în care însuși Igor Dodon (CI) s-a autoidentificat cu PSRM. Astfel, în cadrul emisiunii „Președintele răspunde” din 18 septembrie 2020⁶³, acesta a menționat: „Noi, PSRM, suntem parteneri credibili, onești...” (cu referire la alianța de guvernare); „Acum la socialiști, partidul meu, partidul care mă susține, sunt doar 37 de mandate” (cu referire la imposibilitatea votării unor legi).

6.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

În perioada observată, au fost identificate cel puțin 23 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative (15 – Igor Dodon (CI), 7 – Violeta Ivanov (PPȘ) și 1 – Maia Sandu (PAS)), după cum urmează:

- Imposibilitatea delimitării atribuțiilor funcționale obișnuite de utilizarea funcției de demnitate publică în activități de promovare cu tentă electorală – 12 cazuri (GI Igor Dodon (CI)).

La 28 septembrie 2020, în aceeași zi în care CEC a adoptat hotărârea de înregistrare a candidatului Igor Dodon (CI), acesta a avut o discuție on-line cu președintele Federației Ruse, Vladimir Putin. În cadrul acesteia, Vladimir Putin a menționat că drept răspuns la solicitarea președintelui Igor Dodon, Federația Rusă este disponibilă să acorde un ajutor umanitar în sumă totală de 500 mil. de ruble agricultorilor: „La rugămintea Dvs., am organizat ajutorul umanitar de aproximativ 500 mil. de ruble...”⁶⁴.

La același subiect, menționăm că la 25 septembrie 2020, Igor Dodon a avut o convorbire telefonică cu președintele Turciei, Recep Tayyip Erdoğan. Ulterior, în cadrul conferinței de presă din 28

⁶² Potrivit art. 49, alin. (1), lit. i), suspendarea din funcție urmează a fi efectuată pentru perioada campaniei electorale (2 octombrie – 1 noiembrie 2020). Totuși, Promo-LEX a recomandat suspendarea din funcțiile publice de la momentul înregistrării GI. În acest sens, apreciem acțiunile candidatului Renato Usatîi privind suspendarea din funcție din a doua zi de la momentul înregistrării în calitate de candidat.

⁶³ „Președintele răspunde”: Episodul din 18 septembrie 2020.

⁶⁴ Președintele Republicii Moldova a avut o discuție on-line cu Președintele Federației Ruse.

septembrie 2020⁶⁵, Igor Dodon a menționat despre faptul că a solicitat acordarea suportului Turciei pentru a depăși criza agricultorilor din Republica Moldova.

Concomitent, menționăm că în perioada de observare, la Președinție au fost organizate cel puțin cinci evenimente în care Igor Dodon a înmănat înalte distincții de stat unor grupuri de cetățeni (două – la 18 septembrie 2020⁶⁶, unul – la 22 septembrie 2020⁶⁷, unul – la 25 septembrie 2020⁶⁸ și unul – la 28 septembrie 2020⁶⁹). Potrivit informației publicate pe pagina Președinției, decretele de conferire a distincțiilor au fost semnate anterior, fiind amânată pentru o perioadă mai târzie înmânarea acestora. Concomitent, s-a constatat că în cadrul vizitelor în teritoriu, Igor Dodon a oferit distincții de stat în cel puțin alte 5 cazuri (două cazuri – Chișinău, două cazuri – Leova, un caz – Taraclia). Remarcăm că comparativ cu anul 2019 – când distincțiile erau cu ocazii speciale⁷⁰ – în anul 2020 a crescut semnificativ numărul de evenimente organizate special pentru conferirea distincțiilor.

La același subiect, menționăm că pe parcursul anului 2020, au fost conferite aproximativ 43% (circa 870) din toate distincțiile oferite de Igor Dodon în cei patru ani de mandat. Din totalul distincțiilor conferite de Președinte pe parcursul anului curent, pentru aproximativ 17% (peste 145 de distincții) au fost semnate decretele de conferire în perioada electorală (în cazul a 22 de distincții – după înregistrarea GI Igor Dodon (CI)).

- Utilizarea paginilor oficiale ale instituțiilor statului în promovarea activităților electorale – un caz (GI Igor Dodon (CI)).

Reiterăm că la 21 septembrie 2020, GI Igor Dodon (CI) a depus la CEC dosarul pentru înregistrarea în cursa electorală. În aceeași zi, pe pagina oficială a Președinției – www.presidente.md – a fost publicat un comunicat privind depunerea listelor de subscripție de către președinte⁷¹, fiind menționat: *Actualul Președinte va lupta pentru încă 4 ani de mandat prezidențial, ca să asigure buna funcționare a statului în aceste vremuri grele în plan mondial, dar și regional, marcate de pandemie, secetă și probleme demografice. Șeful statului va lucra în cei patru ani și pentru a duce la bun sfârșit, cu responsabilitate, toate proiectele promise cetățenilor.*

- Implicarea angajaților APL în activități cu tentă electorală – un caz (GI Maia Sandu (PAS)).

La 24 septembrie 2020, în cadrul vizitei efectuate în s. Volintiri, Ștefan Vodă, potrivit constatărilor observatorilor, primarul localității a solicitat personalului de serviciu al APL să distribuie vizitatorilor primăriei materiale informative tipărite (pliante) ale candidatei desemnate Maia Sandu (PAS).

- Asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici – 9 cazuri: (2 cazuri – GI Igor Dodon, 7 cazuri – PPȘ).

Cazurile candidatului Igor Dodon (CI):

1) În cadrul emisiunii live „Președintele răspunde” din 18 septembrie 2020⁷², ca răspuns la întrebarea privind sursa finanțării proiectului „Drumuri bune pentru toți”, Igor Dodon a declarat că lucrările sunt efectuate din bani publici. Totuși, acesta nu a ezitat să menționeze că datorită lui și echipei guvernamentale actuale s-a reușit alocarea și acordarea banilor pentru reparația drumurilor,

⁶⁵ [Declarații](#) de presă după ședința de lucru a Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, cu președintele Parlamentului Republicii Moldova, Zinaida Greceanii și cu prim-ministrul Republicii Moldova, Ion Chicu.

⁶⁶ [Igor Dodon](#) a înmănat înalte distincții de stat unui grup de cetățeni.

⁶⁷ [Igor Dodon](#) a înmănat înalte distincții de stat unui grup de cetățeni.

⁶⁸ [Igor Dodon](#) a înmănat distincții de stat unor cetățeni ai țării.

⁶⁹ [Igor Dodon](#) a înmănat înalte distincții de stat unor cetățeni ai Republicii Moldova.

⁷⁰ De exemplu, în contextul [sedinței](#) solemne consacrate aniversării a 28-a de la crearea organelor securității statului, [ceremonia](#) desfășurată cu ocazia aniversării a XXVIII-a de la crearea Armatei Naționale, [întrevederea](#) cu elevii care au obținut rezultate remarcabile în cadrul „Olimpiadei Megapolis”, [sportivii](#) care au obținut performanțe la Universiada Mondială de Vară, precum și la alte competiții sportive internaționale etc.

⁷¹ [Grupul de inițiativă](#) a depus semnăturile necesare pentru înregistrarea lui Igor Dodon în alegerile prezidențiale.

⁷² „[Președintele răspunde](#)”: Episodul din 18 septembrie 2020.

ajutorul financiar pentru pensionari, compensațiile pentru agricultori, plățile suplimentare pentru profesori etc. („Eu am hotărât să dăm la toți câte cel puțin 1 milion (pentru drumuri). ...Noi am găsit un miliard de lei – le-am dat suplimentar la pensionari. Noi am găsit un 1,3 miliarde – le-am dat la «Drumuri bune pentru toți». Noi am găsit 300-400 de milioane, pe care le-am dat pentru salarii la medici etc.”).

2) La 17 septembrie 2020, a fost inaugurat terenul sportiv de joacă pentru copii din or. Ceadâr-Lunga, eveniment la care a participat și candidatul desemnat Igor Dodon (CI). Potrivit unui portal de știri din regiune⁷³, terenul a fost construit cu sprijinul președintelui Republicii Moldova, care în august a recepționat o solicitare la acest subiect de la cetățenii din localitate. În plus, se menționează că asistența pentru alocarea unui teren și construcția terenului a fost asigurată de deputatul parlamentului Fiodor Găgăuz, primăria și consiliul local Ceadâr-Lunga, administrația raionului Ceadâr-Lunga și întreprinderea regională „Ape-Thermo”. Cu toate acestea, pe panoul informativ al terenului de joacă a fost indicată următoarea informație: *Teren de joacă pentru copii. Darul Președintelui Republicii Moldova Dodon I.N. locuitorilor mun. Ceadâr-Lunga.*

Cazurile PPS (candidat desemnat – Violeta Ivanov):

1) Două cazuri de asumare a meritelor pentru proiectele APL de iluminare stradală a localităților (s. Toceni, Cantemir și s. Răculești, Criuleni).

2) Un caz de asumare a meritelor pentru amenajarea de către APL a stației de transport (s. Logofteni, Fălești).

3) Două cazuri de asumare a meritelor pentru amenajarea trecerilor pietonale (s. Trinca, Edineț și s. Răculești, Criuleni).

4) Două cazuri de asumare a meritelor pentru amenajarea terenurilor de joacă pentru copii (s. Ghiliceni, Telenești și s. Brânzeni, com. Camenca, Glodeni).

În plus, menționăm că observatorii Promo-LEX au raportat alte 13 APL în privința cărora a fost observată expedierea de către Aparatul Președintelui Republicii Moldova a setului format din trei publicații: *Igor Dodon, Președintele Republicii Moldova* (Almanah politic, ediție specială), *Darea de seamă în fața poporului a președintelui Republicii Moldova* (varianta prescurtată a raportului) – în română și rusă⁷⁴.

6.3. Activități ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea imaginii unor persoane oficiale străine și a simbolurilor de stat

Potrivit art. 52, alin. (8) din Codul electoral, nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine.

Potrivit standardelor internaționale⁷⁵, procesul electoral ar trebui înțeles ca o perioadă mult mai lungă decât campania electorală, așa cum este înțeles strict în legislația națională. Aceasta include diferite etape ale unui proces electoral începând de la definirea circumscripțiilor electorale, desemnarea sau înregistrarea candidaților. Anume această abordare largă acoperă multiplele metode în care resursele administrative pot fi utilizate în mod abuziv pe parcursul întregului proces electoral, și nu doar în campania electorală.

⁷³ [В Чадыр-Лунге](#) при поддержке президента открыта детско-спортивная площадка.

⁷⁴ [Raportul nr. 2](#). Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, p. 40.

⁷⁵ [Liniile directoare](#) comune ale Comisiei de la Veneția privind prevenirea și combaterea utilizării abuzive a resurselor administrative în perioada proceselor electorale, p. 5.

În acest context, menționăm că în perioada observată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 3 cazuri în care candidații desemnați au promovat activități/evenimente cu potențial impact electoral desfășurate cu implicarea imaginii persoanelor oficiale străine și a imaginilor ce reprezintă instituții de stat. Dintre acestea, într-un caz este vizat candidatul desemnat Maia Sandu (PAS) și în două cazuri – Igor Dodon (CI). La acest subiect însă, astfel cum a fost raportat și în contextul misiunilor de observare anterioare, în opinia Promo-LEX, legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai punctate, mai explicite și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora⁷⁶.

Cazul candidatului desemnat Maia Sandu (PAS): la 21 septembrie 2020, aceasta a avut o întrevedere cu Peter Michalko, Ambasadorul Uniunii Europene la Chișinău, despre situația politică din Republica Moldova, inclusiv alegeri. Evenimentul a fost distribuit de potențiala candidată pe rețelele de socializare, totuși urmează de subliniat, cu toate că Ambasadorul Peter Michalko a fost etichetat, mesajul nu apare pe pagina oficialului și nu a fost mediatizat de acesta.

Cazurile candidatului Igor Dodon (CI): 1) la 21 septembrie 2020, pe rețelele de socializare a fost difuzat un spot video în care sunt redată imagini de la momentul depunerii dosarului de înregistrare la CEC de către GI Igor Dodon (CI). La începutul spotului video a fost inserat simbolul Președinției Republicii Moldova⁷⁷; 2) la 28 septembrie 2020, în contextul discuției on-line dintre președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, și președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, ultimul i-a dorit succes lui Igor Dodon în alegerile ce urmează: „*Sper că și după alegeri, care vor avea loc peste o lună, context în care vă urez succes, vom continua activitățile începute...*”.

6.4. Publicitatea stradală/promoțională/on-line

În perioada monitorizată, observatorii au raportat cel puțin 207 cazuri în care a fost utilizată publicitatea cu tentă electorală. Cele mai multe au fost utilizate de GI Maia Sandu (PAS) – 33%, GI Igor Dodon (CI) – 27% și GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 22%.

Tabelul nr. 5. Date privind utilizarea publicității

Nr. crt.	Publicitate	GI Maia Sandu (PAS)	GI Igor Dodon (CI)	GI Violeta Ivanov (PPȘ)	GI Renato Usatîi (PN)	GI Andrei Năstase (PPDA)	GI Octavian Țicu (PUN)	Total
1	Publicitate sponsorizată	28	2		16	2		48
2	Billboarduri	2		37		3		42
3	Pliante, afișe, flyere, calendare	17	11	2		4	1	35
4	Veste, șorțuri, geți	18	10				1	29
5	Ziare, reviste, broșuri		17	2			3	22
6	Corturi	3	14				2	19
7	Bannere on-line			1	5			6
8	Bannere			3		1		4
9	Spoturi video	1						1
10	Publicitate scrisă/on-line		1					1
Total		69	55	45	21	10	7	207

VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Observarea finanțelor grupurilor de inițiativă s-a desfășurat în perioada 2 – 25 septembrie 2020. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, până la data de 25 septembrie 2020 inclusiv, din 13 GI înregistrate, 7 au depus rapoarte săptămânale: Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPDA), Maia

⁷⁶ Raport final. Misiunea de observare a alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, p. 26.

⁷⁷ Spotul video privind depunerea dosarului la CEC de către GI Igor Dodon (CI).

Sandu (PAS), Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țicu (PUN), Igor Dodon (CI), Constantin Oboroc (CI). Patru grupuri – GI Tudor Deliu (PLDM), GI Andrian Candu (PRO MOLDOVA), GI Dorin Chirtoacă (BE UNIREA), GI Sergiu Toma (POM) – au depus câte un demers de neefectuare a cheltuielilor. În același timp, 2 GI nu au prezentat nici raport financiar la CEC și nici informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor: GI Ion Costăș (CI) și GI Alexandr Kalinin (CI).

Volumul veniturilor și cheltuielilor declarate de către 7 GI înregistrate, pentru perioada 2 – 25 septembrie 2020, este de 1 827 428 de lei. În acest cuantum au fost incluse și donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii – estimate de către GI și reflectate în anexa raportului „Donații în mărfuri”. Donațiile în mărfuri și servicii au fost principala sursă de venit a grupurilor de inițiativă (61%). Cu toate că niciun grup de inițiativă nu a depășit plafonul de 994 250 de lei stabilit de CEC, cel mai mult s-a apropiat de acesta GI al Violetei Ivanov (PPȘ).

Potrivit observărilor MO Promo-LEX, până la data de 25 septembrie 2020 inclusiv, niciun GI nu a raportat cheltuieli pentru activitatea colectorilor de semnături. În final, 9 GI au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 2 – 25 septembrie 2020: Violeta Ivanov (PPȘ), Andrei Năstase (PPPDA), Renato Usatîi (PN), Igor Dodon (CI), Octavian Țicu (PUN), Maia Sandu (PAS), Andrian Candu (PRO MOLDOVA), Tudor Deliu (PLDM), Dorin Chirtoacă (BE UNIREA). Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 748 173 de lei.

7.1. Raportarea financiară totalizatoare a grupurilor de inițiativă la Comisia Electorală Centrală

Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, în intervalul 2 – 25 septembrie 2020, 7 GI au depus rapoarte săptămânale: GI Renato Usatîi (PN) – 2 rapoarte, GI Andrei Năstase (PPPDA) – 2 rapoarte, GI Maia Sandu (PAS) – 3 rapoarte, GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 3 rapoarte, GI Octavian Țicu (PUN) – 3 rapoarte, GI Igor Dodon (CI) – 3 rapoarte, GI Constantin Oboroc – un raport. Iar patru grupuri de inițiativă: GI Tudor Deliu (PLDM), GI Andrian Candu (PRO MOLDOVA), GI Dorin Chirtoacă (BE UNIREA), GI Sergiu Toma (POM) au depus câte un demers în care se declară că nu vor deschide cont bancar și că nu vor efectua cheltuieli. În același timp, 2 GI nu au prezentat nici raport financiar la CEC și nici informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor: GI Ion Costăș (CI) și GI Alexandr Kalinin (CI).

MO Promo-LEX a constatat completarea eronată a raportului din partea GI Constantin Oboroc (CI)⁷⁸, în situația în care veniturile coincid cu soldul final, iar în desfășurarea raportului sunt indicate cheltuieli pentru materiale promoționale și servicii de transport.

7.2. Veniturile și cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele privind finanțarea acestora

7.2.1. Veniturile și cheltuielile

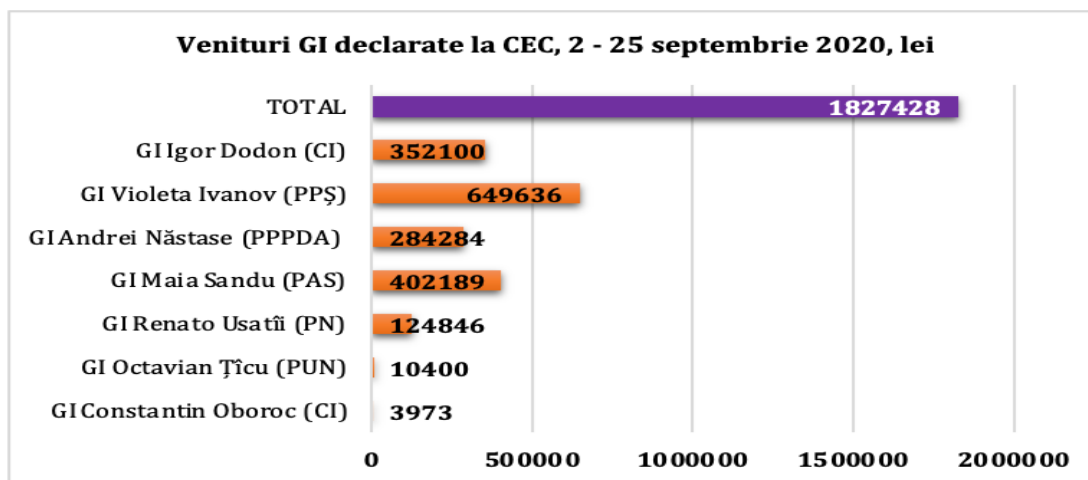
Conform rapoartelor prezentate la CEC până la data de 25 septembrie 2020, volumul veniturilor și cheltuielilor declarate de către 7 GI înregistrate, pentru perioada 2 – 25 septembrie 2020, este de 1 827 428 de lei. În acest cuantum au fost incluse și donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii – estimate de către GI și reflectate în anexa raportului „Donații în mărfuri”. MO Promo-LEX constată în premieră o pondere atât de înaltă (61%) pentru veniturile obținute din donații materiale și că această sursă de venit a GI devine principala sursă de finanțare a GI.

Astfel, GI Violeta Ivanov (PPȘ) a raportat venituri și cheltuieli de 649 636 de lei – toate fiind din donații în mărfuri și servicii; GI Renato Usatîi (PN) a raportat venituri și cheltuieli de 124 846 de lei, dintre care donații în mărfuri și servicii de 13 435 de lei; GI Maia Sandu (PAS) – venituri și cheltuieli de 402 189 de lei, dintre care donații în mărfuri și servicii de 146 468 de lei; GI Igor Dodon (CI) – venituri și cheltuieli de 352 100 de lei, dintre care 5 000 de lei din donații în mărfuri și servicii; GI Andrei Năstase (PPPDA) – venituri și cheltuieli de 284 284 de lei, toate fiind din donații în mărfuri și servicii; GI Octavian Țicu (PUN) a raportat doar venituri și cheltuieli din donații materiale, estimate

⁷⁸ [Raportul GI Constantin Oboroc \(CI\).](#)

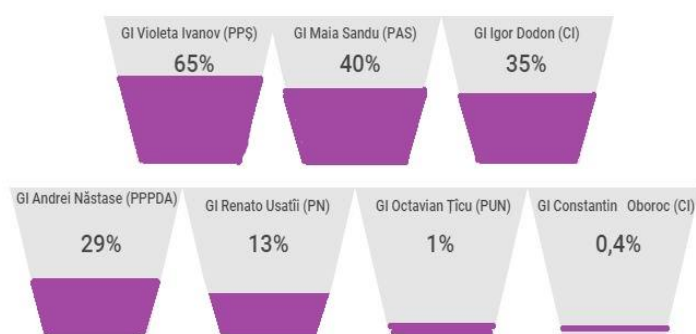
la 10 400 de lei (graficul nr. 6). Niciun grup de inițiativă nu a depășit plafonul de 994 250 de lei per GI stabilit de CEC⁷⁹ (figura 1).

Graficul nr. 6. Veniturile grupurilor de inițiativă din perioada 2 – 25 septembrie 2020, lei

Date obținute în baza rapoartelor grupurilor de inițiativă, publicate pe pagina oficială a CEC

Figura 1. Ponderea veniturilor din plafonul maxim stabilit de CEC pentru GI⁸⁰

Date obținute în baza rapoartelor grupurilor de inițiativă, publicate pe pagina oficială a CEC

6.3.2. Sursele de finanțare

MO Promo-LEX constată că principala sursă de finanțare a GI în perioada 2 – 25 septembrie au fost donațiile în mărfuri și servicii (61%), au urmat donațiile de pe contul partidului în contul destinat GI (11%) și donațiile din partea persoanelor fizice (28%). Astfel, până la data de 11 septembrie 2020, grupurile de inițiativă au raportat:

- donații financiare a 90 de persoane fizice în sumă de 522 284 de lei pentru GI Igor Dodon (CI), GI Renato Usatîi (PN), GI Maia Sandu (PAS), GI Constantin Oboroc;
- transferul mijloacelor proprii de pe contul curent al unei formațiuni politice (PAS) pentru GI Maia Sandu în sumă totală de 195 921 de lei⁸¹;
- donații materiale în valoare totală de 1 109 223 de lei, pentru șase GI⁸² (Andrei Năstase (PPDA), Maia Sandu (PAS), Renato Usatîi (PN), Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țicu (PUN), GI Igor Dodon (CI)) (graficul nr. 7).

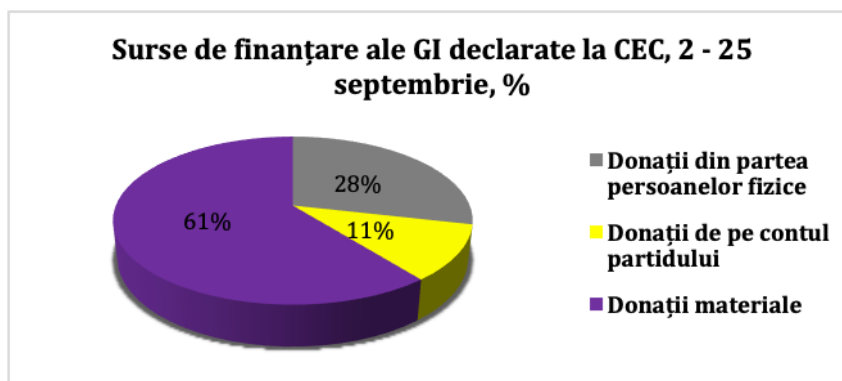
⁷⁹ Hotărârea CEC [nr. 4152](#).

⁸⁰ La totalul veniturilor au fost luate în calcul și donațiile în mărfuri și servicii.

⁸¹ În raportul pentru săptămâna a treia, trezorerierul GI Maia Sandu (PAS) a rectificat cifra din [raport](#) ce viza transferul mijloacelor proprii de pe contul partidului în contul „Fond electoral”, din 233 800 de lei în 195 921 de lei.

⁸² Donațiile materiale nu sunt incluse la balanța raportului financiar, la compartimentele rulajele mijloacelor financiare.

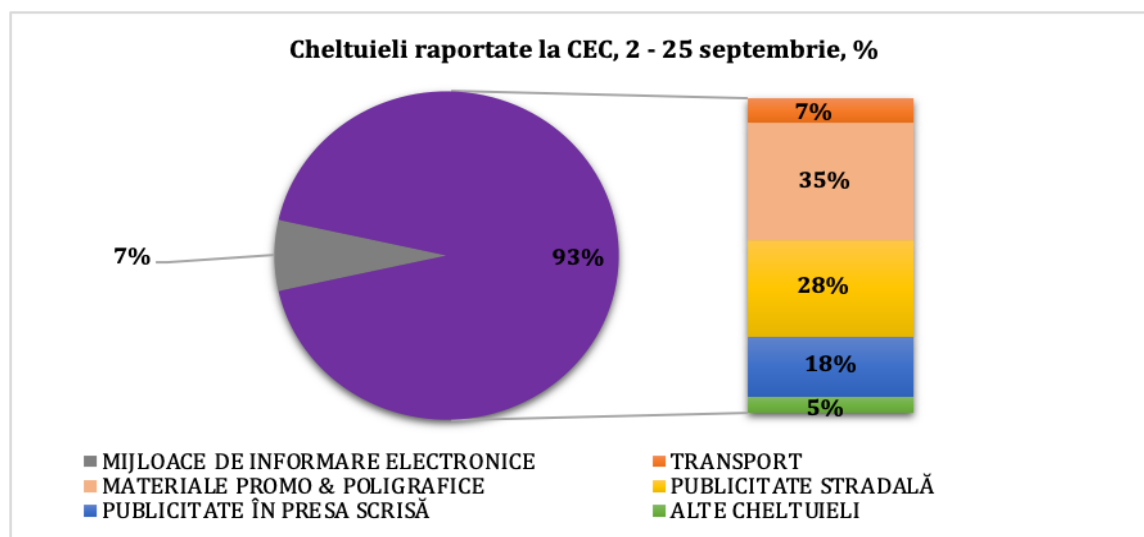
Graficul nr. 7. Sursele de finanțare ale GI, %

Date obținute în baza rapoartelor grupurilor de inițiativă, publicate pe pagina oficială a CEC

La capitolul cheltuieli declarate la CEC, pentru perioada 2 – 25 septembrie, ponderea cea mai mare a cheltuielilor a fost pentru materiale poligrafice și promoționale (35%) și publicitate stradală (28%); cheltuielile pentru publicitate în presa scrisă (18%), cheltuielile pentru transport (7%), cheltuieli pentru mijloacele de informare electronice/internet (7%) și alte cheltuieli (5%) (graficul nr. 8. Cheltuielile GI declarate la CEC).

Graficul nr. 8. Cheltuielile GI declarate la CEC în perioada 2 – 25 septembrie 2020, %

Date obținute în baza rapoartelor grupurilor de inițiativă, publicate pe pagina oficială a CEC

7.3. Cheltuielile grupurilor de inițiativă constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Cheltuieli de publicitate⁸³

a. 1) Mijloace de informare electronice

În perioada de referință (2 – 25 septembrie 2020), în privința GI Renato Usatîi (PN), observatorii MO Promo-LEX au raportat publicitate sponsorizată pentru acest GI pe cel puțin o pagină publică de pe rețeaua de socializare Facebook (FB) cu cel puțin 123 de postări sponsorizate⁸⁴ și bannere on-line pe mai multe pagini web.

În privința GI Igor Dodon, observatorii au raportat bannere on-line pe mai multe pagini web și cel puțin 7 postări sponsorizate pe rețeaua Odnoklassniki.

⁸³ MO Promo-LEX nu monitorizează publicitatea TV.

⁸⁴ Publicitate sponsorizată pe o pagină publică pentru GI Renato Usatîi (PN), [Усатый Ренато-Renato Usatii](#).

În privința GI Maia Sandu (PAS), observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 56 de postări sponsorizate pentru acest GI, de pe cel puțin 4 pagini publice de pe rețeaua de socializare FB⁸⁵.

În privința GI Violeta Ivanov (PPȘ), observatorii au raportat cel puțin 10 pagini publice cu 15 postări sponsorizate pentru acest GI pe FB⁸⁶.

MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 206 499 de lei drept cheltuieli neraportate în perioada de referință, din partea a 3 GI: GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 108 200 de lei, GI Renato Usatîi (PN) – 80 990 de lei, GI Igor Dodon (CI) – 25 579 de lei.

a. 2) Cheltuieli pentru materiale promoționale și poligrafice

În perioada de referință, în privința GI Igor Dodon (CI), observatorii MO Promo-LEX au raportat publicitate poligrafică sub formă de ziare, achitate din contul „Destinat GI”⁸⁷, și ziare neachitate din acest cont⁸⁸, pliante⁸⁹ și flyere fără date tipografice.

În privința GI Andrei Năstase (PPDA), au fost observate flyere A4⁹⁰, afișe A3 și pliante fără date tipografice – toate neachitate din contul „Destinat GI”.

În privința GI Maia Sandu (PAS), observatorii MO Promo-LEX au raportat afișe A4 și pliante achitate din contul „Destinat GI”⁹¹.

În privința GI Violeta Ivanov (PPȘ), observatorii MO Promo-LEX au raportat ziare de partid⁹².

În privința GI Octavian Țicu (PUN) și GI Renato Usatîi (PN), observatorii MO Promo-LEX au raportat materiale poligrafice (ziare) tipărite înaintea începerii perioadei electorale.

În ceea ce ține de materialele promoționale, observatorii MO Promo-LEX au raportat tricouri, chipiuri, veste, stegulețe pentru colecții GI Octavian Țicu (PUN) și Maia Sandu (PAS) – toate cu mesaje de susținere a candidaților. Cheltuielile totale estimate ca fiind neraportate constituie cel puțin 247 236 de lei: GI Andrei Năstase (PPDA) – 147 900 de lei, GI Violeta Ivanov (PPȘ) – 70 196 de lei, GI Octavian Țicu (PUN) – 29 140 de lei.

⁸⁵ Publicitate sponsorizată pe 4 pagini publice pentru GI Maia Sandu (PAS): [Maia Sandu, PAS, Партия Действие и Солидарность, Mihai Popșoi](#).

⁸⁶ Publicitate sponsorizată pe 10 pagini publice pentru GI Violeta Ivanov (PPȘ): [Violeta Ivanov, Ilan Sor, Partidul Sor](#), OT Taraclia PPȘ, OT Drochia PPȘ, OT Briceni PPȘ, OT Edineț PPȘ, OT Telenеști PPȘ, OT Dondușeni PPȘ, OT Cantemir PPȘ, OT Glodeni PPȘ.

⁸⁷ Ziarul „Igor Dodon, președintele responsabil”, 16 pagini color, format A3, achitat din fondul grupului de inițiativă, conform facturii nr. 35 din 11.09.2020, tipar „Edit Tipar Grup” SRL, com. 867 din 11.09.2020, tiraj 65000 ex. (ru); com. 866 din 11.09.2020, tiraj 55000 ex. (ro).

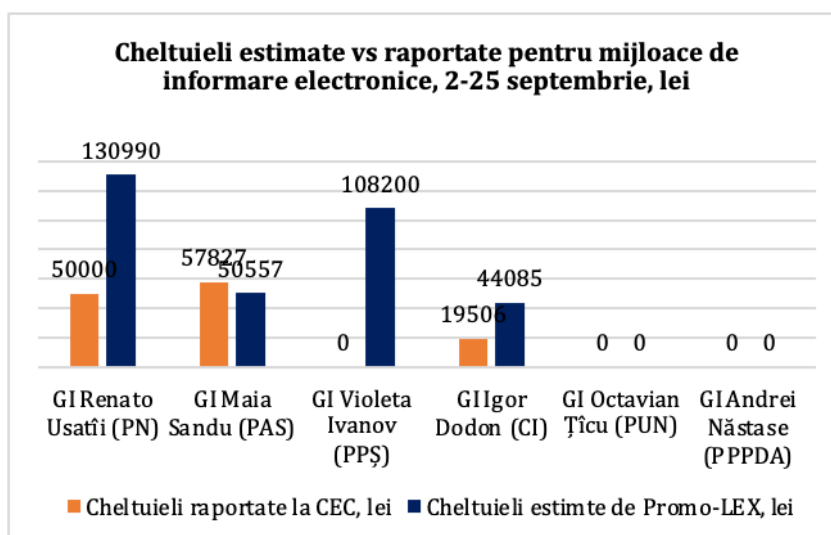
⁸⁸ Ziare de 8 file tipărite la Tipografia „Edit Tipar Grup” SRL, comanda nr. 728, tiraj 33000 ex., ziare de partid – com. nr. 814, Tipografia „Edit Tipar Grup” SRL, mun. Chișinău, str. Feredeului, 4, tiraj 45000 ex.

⁸⁹ Tipografia „Arva Color” SRL, com. nr. 2369, tiraj: 1000 ex.

⁹⁰ Pliante tipărite la „Aviprint Prim”, tiraj 100 000 ex. (l. română).

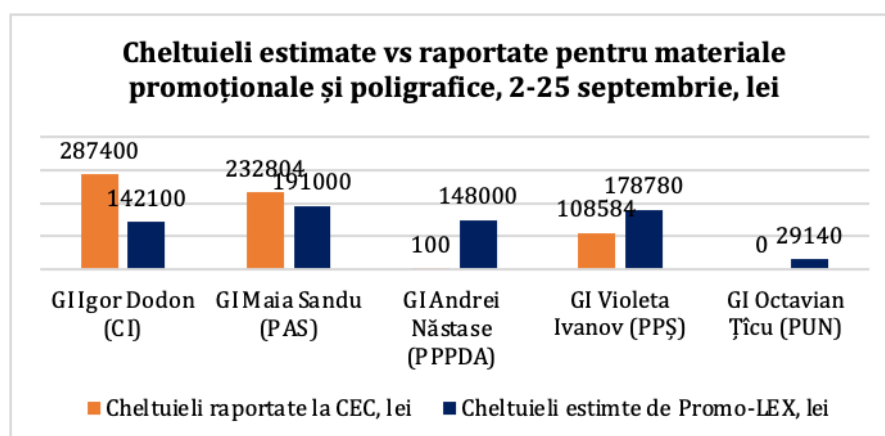
⁹¹ Afișe tipărite la tipografia „Policolor”, tiraj 300 000 din 03.09.2020 și pliante A4, tipografia „Policolor”, com. din 03.09.2020, tiraj 75 000 – toate achitate din fondul grupului de inițiativă pentru susținerea Maiei Sandu în calitate de candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova.

⁹² Ziare tipărite la „Edit Tipar Grup”, com. nr. 762, tiraj 255 400 ex.

Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

Graficul nr. 10

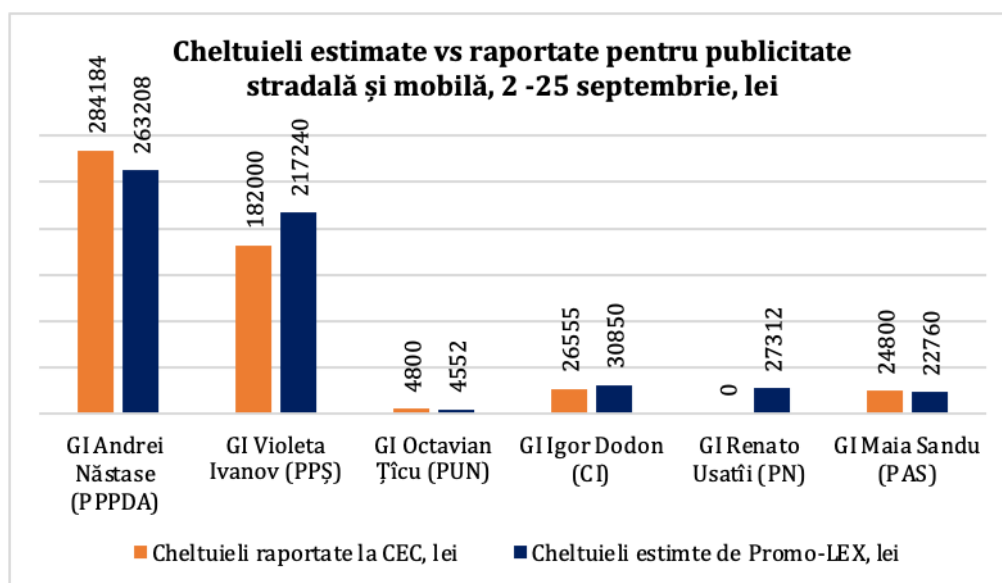

Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

MO Promo-LEX a observat utilizarea ziarelor de partid în agitația preelectorală și anume în perioada grupurilor de inițiativă, fără declararea acestora în rapoartele GI, la rubrica donații în mărfuri și servicii. Observatorii au raportat astfel de cazuri din partea GI al potențialului candidat Octavian Țicu (PUN), ziarele nr. 1 și nr. 2, din 26 iunie 2020, fără date de tipar, la fel, pliante format A5 cu simbolica PUN fără date de tipar. MO Promo-LEX califică utilizarea acestora fără declararea lor la CEC drept o încălcare a regulilor de finanțare a campaniilor electorale.

a. 3) Publicitate stradală și mobilă

În perioada de referință, MO Promo-LEX a observat publicitate stradală din partea a 6 GI: Maia Sandu (PAS), Andrei Năstase (PPDA), Violeta Ivanov (PPŞ), Octavian Țicu (PUN), Igor Dodon (CI), Renato Usatîi (PN). Din cele 6 GI, doar 3 GI au raportat cheltuieli la CEC care se încadrează în estimările Misiunii. Misiunea a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 66 847 de lei pentru: Violeta Ivanov (PPŞ) – 35 240 de lei, Renato Usatîi (PN) – 27 312 lei, Igor Dodon (CI) – 4 285 de lei (graficul nr. 11).

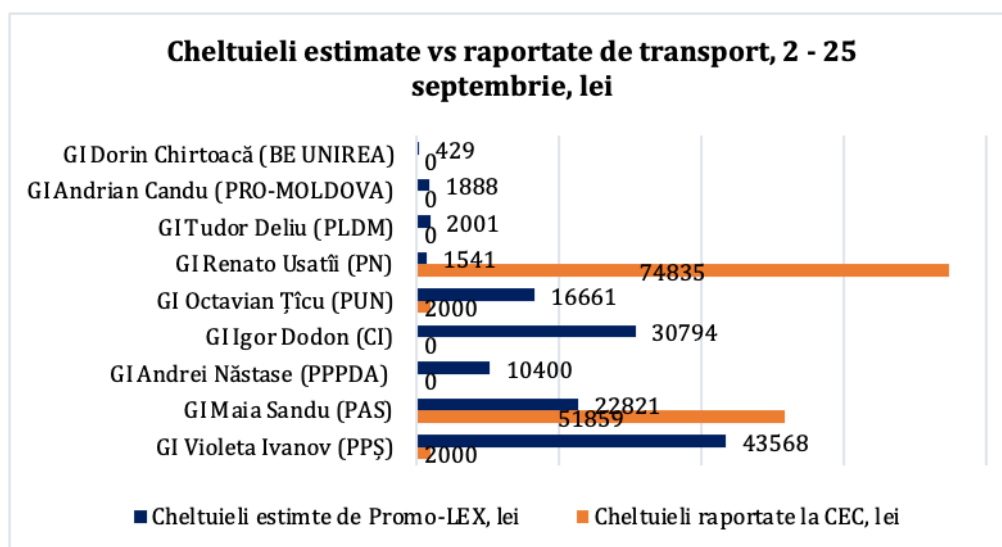
Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

b) Cheltuieli de transport

Formula de calcul utilizată în estimarea cheltuielilor pentru deplasări în țară reflectă un consum mediu de 10 l/100 km (automobil), 11 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) înmulțit la distanța parcursă și la prețul de combustibil de 15,55 lei.

MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 101 741 de lei drept cheltuieli neraportate pentru deplasări în țară în baza distanțelor parcurse de către 7 GI: Violeta Ivanov (PPȘ) – 41 568 de lei, Andrei Năstase (PPDA) – 10 400 de lei, Igor Dodon (CI) – 30 794 de lei, Octavian Țicu (PUN) – 14 661 de lei, GI Tudor Deliu (PLDM) – 2 001 lei, Andrian Candu (PRO MOLDOVA) – 1 888 de lei, Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 429 de lei (graficul nr. 12).

Graficul nr. 12

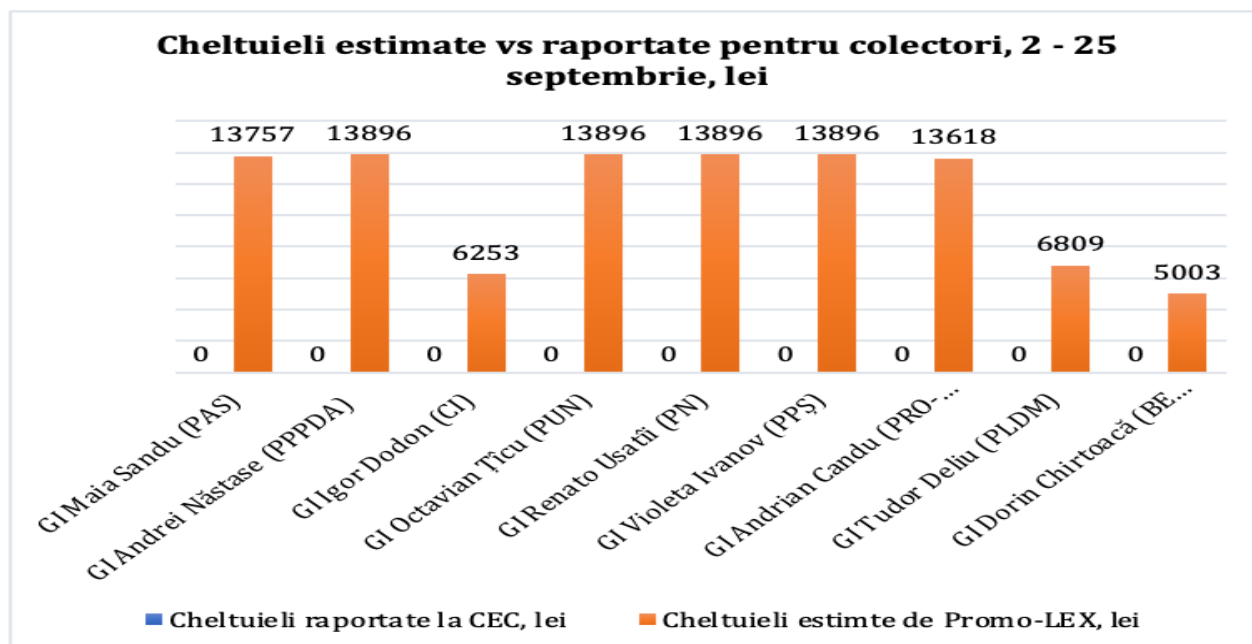

Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

c) Cheltuieli pentru delegarea/detașarea persoanelor

Baza de calcul pentru estimarea cheltuielilor de delegare a colectorilor de semnături se referă la cuantumul salariului minim garantat în sectorul real pentru anul 2020⁹³. Astfel, estimările au fost obținute prin înmulțirea numărului de colector la 8 ore lucrate pe zi și la costul pe oră (17,37 de lei), luându-se cel puțin o zi lucrată de fiecare colector. Au fost luați în calcul doar colectorii GI observate în teren de MO Promo-LEX. Niciun GI nu a raportat la CEC cheltuieli pentru delegarea colectorilor. Mai mult, niciun GI nu a raportat declarațiile de voluntariat semnate ale acestora. MO Promo-LEX a estimat pentru munca colectorilor un cuantum de cel puțin 101 024 de lei (graficul nr. 13).

Graficul nr. 13

Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

MO Promo-LEX constată că 9 GI au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 2 - 25 septembrie 2020 pentru recompensele (diurna) colectorilor de semnături, transport și publicitate.

GI Violeta Ivanov (PPȘ) – neraportarea totală a publicității în mijloacele de informare electronice – de cel puțin 108 200 de lei și a cheltuielilor pentru colectorii – de cel puțin 13 896 de lei; la fel, neraportarea completă a cheltuielilor de publicitate promoțională și poligrafică – de cel puțin 70 196 de lei, neraportarea completă a cheltuielilor de publicitate stradală și mobilă – de cel puțin 35 240 de lei, neraportarea completă a cheltuielilor de transport – de cel puțin 30 486 de lei. Total estimat ca fiind neraportat – 269 100 de lei.

GI Andrei Năstase (PPPDA) – neraportarea totală a cheltuielilor pentru colectorii – de cel puțin 13 896 de lei; la fel, neraportarea completă a cheltuielilor de publicitate promoțională și poligrafică – de cel puțin 147 900 de lei, neraportarea totală a cheltuielilor de transport – de cel puțin 10 400 de lei. Total estimat ca fiind neraportat – 172 196 de lei.

GI Renato Usatîi (PN) – neraportarea completă a cheltuielilor de publicitate în mijloacele de informare electronice – 80 990 de lei, pentru publicitate stradală și mobilă – de cel puțin 27 312 lei, pentru colectorii – de cel puțin 13 896 de lei. Total estimat ca fiind neraportat – 122 198 de lei.

GI Igor Dodon (CI) – neraportarea completă a cheltuielilor de publicitate în mijloacele de informare electronice – de cel puțin 42 135 de lei, neraportarea totală a cheltuielilor de transport – 30 794 de lei, neraportarea cheltuielilor pentru colectorii – de cel puțin 6 253 de lei, neraportarea completă pentru publicitate stradală și mobilă – de cel puțin 4 295 de lei. Total estimat ca fiind neraportat – 83 477 de lei.

GI Octavian Țicu (PUN) – neraportarea totală a cheltuielilor de publicitate promoțională și poligrafică – de cel puțin 29 140 de lei, a cheltuielilor de transport – de cel puțin 14 661 de lei, a cheltuielilor pentru colectorii – de cel puțin 13 896 de lei. Total estimat ca fiind neraportat – 57 697 de lei.

⁹³ [Salariul minim garantat în sectorul real în anul 2020](#) este de 2 935 de lei pe lună sau 17,37 lei pe oră.

GI Maia Sandu (PAS) – neraportarea cheltuielilor pentru colectori. Total estimat ca fiind neraportat – 13 757 de lei.

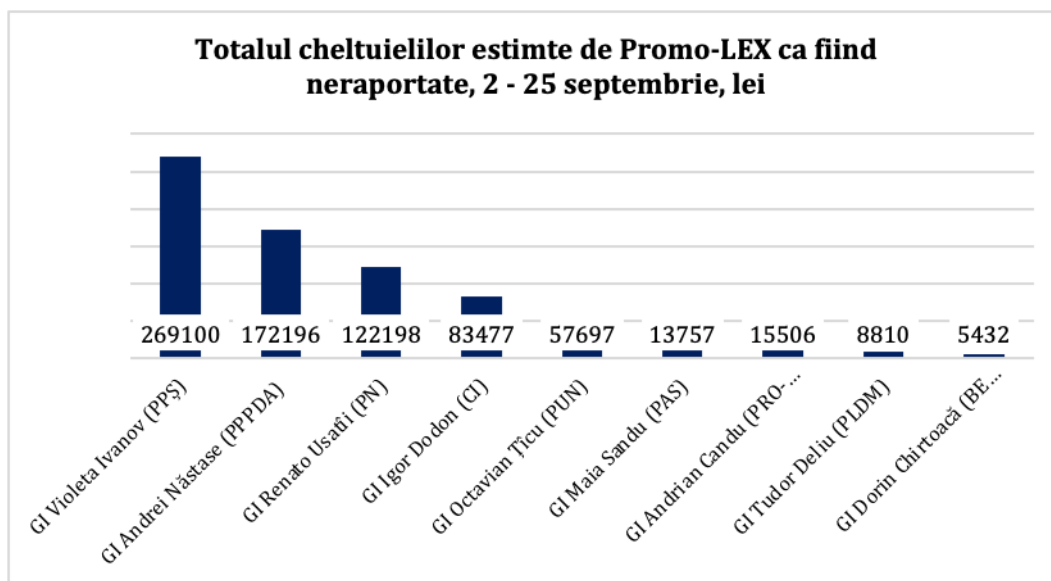
GI Andrian Candu (PRO MOLDOVA) – neraportarea cheltuielilor de transport și pentru colectori – în quantum estimat de cel puțin 15 506 lei,

GI Tudor Deliu (PLDM) – neraportarea cheltuielilor de transport și pentru colectori – în quantum estimat de cel puțin 8 810 lei.

GI Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – neraportarea cheltuielilor de transport și pentru colectori în quantum estimat de cel puțin 5 432 de lei.

Niciun GI nu a prezentat declarațiile de voluntariat semnate ale colectorilor în situația în care aceștia au făcut voluntariat. Suma totală estimată ca fiind neraportată pentru perioada colectării semnăturilor de către cei 9 potențiali candidați este de cel puțin 748 173 de lei (graficul nr. 14).

Graficul nr. 14

Date obținute în baza datelor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

VIII.DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE

În perioada de monitorizare au fost identificate cel puțin 5 cazuri de utilizare a mesajelor de ură și instigare la discriminare în spațiul public de către candidații înregistrați. În toate cinci e vorba despre Renato Usatîi (PN).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 19 cazuri în care potențialii candidați au fost afectați de discursul de ură sau instigare la discriminare. Astfel, în 8 cazuri a fost vizat Igor Dodon (CI), în 2 cazuri a fost vizată Maia Sandu (PAS) și în câte un caz au fost vizați: Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPPDA), Andrian Candu (Pro Moldova) și Dorin Chirtoacă (BE UNIREA).

În alte 5 cazuri, discursul de ură și instigare la discriminare a fost îndreptat împotriva membrilor partidelor politice și/sau a susținătorilor potențialilor candidați.

Criteriile care au stat la baza mesajelor de ură și instigare la discriminare au fost: apartenența politică, sănătatea, dizabilitatea, activitatea profesională, sex/gen, religie și convingeri religioase și opinia.

8.1. Candidații care au utilizat discursul de ură sau instigare la discriminare

În perioada de monitorizare, au fost înregistrate cel puțin cinci situații în care discursul de ură sau instigare la discriminare a provenit de la unul dintre concurenții electorali înscrși, care a perpetuat intoleranța în societate, având la bază discriminarea și denigrarea, dar și alte forme de promovare a stereotipurilor și prejudecăților în spațiul public.

Astfel, Renato Usatîi, candidatul din partea PN, a făcut mai multe declarații despre oponentii săi politici și susținătorii acestora, iar de cele mai multe ori a fost vizat candidatul electoral Igor Dodon:

20.09.2020/Mesaj pe pagina personală de Facebook, intitulat „Prepararea curcanului în două ture. Приготовление индюка в два тура”

„Dar nebunii aștia să nu ne scoată din alegeri cu подкуп избирателей. Dar nu, curcan se poate de donat, ce-s nebuni?”

16.09.2020/Conferință de presă on-line pe pagina personală de Facebook

„Domnule Dodon, ei te plâng că matale ești un idiot și a doua zi, îți spun eu, toată țara o să râdă de bucurie.”

17.09.2020/Mesaj pe pagina personală de Facebook, intitulat „Lansăm proiectul național #dodonWCchallenge”

„В добрый час с инициативами нашего великого могучего oleacă пациент, oleacă президент, Игорь Додон.”

În alte două cazuri, Renato Usatîi a avut un discurs denigrator la adresa deputaților PSRM Bogdan Țîrdea și Oleg Sava, precum și a susținătorilor lui Igor Dodon:

16.09.2020/Conferință de presă on-line pe pagina personală de Facebook

„Voi îi murdăriți azi până într-atât, încât bălțenii au demonstrat poziția lor și în 2015, și în 2018 la alegeri anticipate, și în 2019, când tu, Dodon, cu Țîrdea și cu restul handicapaților umblai prin Bălți cu minciuni și aberații.”

18.09.2020/Reportaj Nordnews.md

„Eu pot să vă spun că dacă Sava face estimări după litrii de rachiu pe care îi bea zilnic, atunci e ok... Sava ori trebuie să lase băutul sau... [...] Lui Sava dacă i-a rămas o bucată de «снаряд» în cap după Afganistan, putem să-i facem röntgen și poate posibil să-l ajutăm cu o operație.”

În cele trei cazuri în care a fost vizat candidatul independent Igor Dodon, Renato Usatîi a utilizat asocierea cu păsări („curcan”), dar și prejudecăți cu privire la persoanele cu dizabilități mintale („idiot”, „oleacă пациент”, „handicapat”) cu scopul de a-l denigra, dezumaniza și ridiculiza pe contracandidatul său.

De asemenea, discursul de ură și instigare la discriminare utilizat de către Renato Usatîi a vizat și membrii PSRM, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, cunoscuți pentru susținerea candidatului independent Igor Dodon, ex-președintele PSRM. Astfel, Renato Usatîi l-a denigrat pe deputatul Sava prin inducerea ideii că acesta ar fi alcoolic, iar în cazul deputatului Țîrdea, concurentul electoral a utilizat prejudecățile față de persoanele cu dizabilități mintale („handicapat”), având același scop: de a-l denigra pe cel din urmă.

Trebuie să menționăm că deși mesaje de ură și instigare la discriminare au vizat candidatul independent și deputații PSRM, totuși prejudecățile și stereotipurile cu privire la persoanele cu dizabilități mintale afectează în mod indirect reprezentanții acestui grup social, favorizând astfel creșterea nivelului de intoleranță în societate.

8.2. Candidații care au fost vizați de discursul de ură sau instigare la discriminare

Conform datelor furnizate de către experții implicați în procesul de monitorizare a discursului de ură, au fost înregistrate cel puțin 18 situații în care candidații electorali sau concurenții electorali implicați în alegerile prezidențiale, precum și reprezentanții partidelor politice și/sau susținătorii candidaților electorali și/sau concurenților electorali au fost vizați în discursuri publice care au instigat la discriminare sau violență, au denigrat și au făcut apel la stereotipuri și prejudecăți.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva lui Igor Dodon (CI) – 8 cazuri

22.09.2020/Pagina de Facebook Mercury Detox

Pe pagina Mercury Detox a fost publicat un video în care apare capul candidatului independent Igor Dodon și un câine care imită actul sexual, frecându-se de capul acestuia. Videoul este însoțit de textul: „1 noiembrie – ești indecis? IEȘI la VOT! Fu*e-l pe Dodon!”. Chiar dacă se poate considera că expresia este utilizată cu sens metaforic, mesajul este unul care incită la violență împotriva lui Igor Dodon. În același timp, materialul video este unul denigrator și afectează demnitatea candidatului.

20.09.2020/Eveniment public: întâlnirea lui Liviu Vovc și Andrei Năstase cu locuitorii din Cărpineni, Hâncești

În cadrul evenimentului public, în înregistrarea live realizată de către concurentul electoral Andrei Năstase, trei participanți diferiți au utilizat mesaje de ură și instigare la violență împotriva lui Igor Dodon:

- „Dodon, degeaba mai ești credincios și intri în biserică, că ești mama hoților, banditului, tâlharului și mama ta care te-a născut nu ți-o sucit gâtul.”
- „Cel mai mare chimicat îi Dodon!”
- „O să ieșim cu furcile și îl gâtuim!”

Aceste mesaje, transmise live, au un nivel mult mai mare de agresivitate, iată de ce intervenția candidatului a fost una oportună. În primul caz, Andrei Năstase a solicitat participantei să nu o atace pe mama contracandidatului său, iar în cazul ultimului mesaj, de instigare la violență, Andrei Năstase a luat atitudine și a atras atenția participantului să nu utilizeze violența.

18.09.2020 și 23.09.2020/Pagina de Facebook Jos Dodon

Pe pagina de Facebook *Jos Dodon*, au fost publicate două imagini care reprezintă discurs de ură și instigare la discriminare și care îl vizează pe candidatul electoral Igor Dodon.

În primul caz este vorba despre o imagine care însoțește titlul postării: „Ce cumperi cu 100 de lei în 2000 și ce cumperi în 2020. Trist”. Imaginea prezintă opțiunile pe care le oferea un buget de 100 de lei în 2000, 2005 și 2012 în comparație cu anul 2020. Dacă în primele trei cazuri sunt prezentate coșuri cu produse alimentare, în anul 2020 apar două produse: săpun și frânghie. Ultima opțiune îl prezintă pe Igor Dodon alături de săpun și frânghie, iar astfel autorul a sugerat că în 2020, cu un buget de 100 de lei, singura opțiune este cumpărarea unui săpun și a unei frânghii pentru spânzurarea lui Igor Dodon. Această postare transmite un mesaj agresiv, care instigă la ură și violență împotriva candidatului independent.

În cel de al doilea caz, postarea reprezintă un colaj cu mai multe imagini și întrebări, care sunt cele mai frecvente în motoarele de căutare on-line. Trei din cele șase imagini sunt sexiste, iar ultima imagine îl prezintă pe candidatul electoral Igor Dodon. Imaginea acestuia este însoțită de întrebarea: „Почему дебилы становятся президентами?”. Astfel, autorul postării face apel la prejudecățile față de persoanele cu dizabilități mintale și îl denigrează pe Igor Dodon.

18.09.2020/Eveniment public: protest organizat de Partidul Politic Pro Moldova în fața Comisiei Electorale Centrale

În cadrul evenimentului public s-a vorbit despre implicarea candidatului independent Igor Dodon în activitatea Comisiei Electorale Centrale, iar printre participanții la eveniment, o persoană neidentificată avea o pancartă pe care era desenat un râț de porc și era scris: „JOS râțul de pe CEC”. Astfel, prin intermediul acestei pancarte, asociată cu mesajele transmise de către organizatorii evenimentului, s-a urmărit denigrarea candidatului Igor Dodon, cel din urmă fiind dezumanizat prin asocierea cu un animal („porc”).

16.09.2020/Nordnews.md

În articolul său „Igor Dodon – președinte responsabil de... sărăcie, corupție și kuloace”, din secțiunea „Editoriale”, Anatol Moraru a scris:

„După câteva săptămâni de mofturi de fată mare, Igor Nicolaevici Dodon s-a gândit că nu ne poate lăsa și a decis că trebuie să mai devină o dată președinte al R. Moldova, pentru că și-a imaginat că poporul vrea tare mult acest lucru, și pentru că mai are loc în buzunare, și încă nu a pus chiar totul pe tava rușilor.”

Prin utilizarea prejudecăților de gen („mofturi de fată mare”), Anatol Moraru l-a ridiculizat pe candidatul independent Igor Dodon.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva Maiei Sandu (PAS) – 2 cazuri

24.09.2020/Комсомольская правда (www.kp.md)

În articolul „Нищелюбы на марше: В Молдове Киртоакэ и Санду разыгрывают из себя бедняков-попрошак, пытаются разжалобить электорат”, autorul, Leonid Reabcov, a scris:

„Вот Майя Санду. Вся такая из себя – худосочная, небольшого росточка, улыбка, с которой обычно просят скидку на базаре. Так и хочется ее накормить, да побольше. Вот рассказывает лидер PAS о том, что живет на 6 тысяч леев в месяц. И не шикует, все о народе думает.”

Prin utilizarea expresiilor „худосочная”, „улыбка, с которой обычно просят скидку на базаре”, „накормить, да побольше”, autorul instigă la discriminare pe criteriul de sănătate și al originii sociale prin utilizarea expresiei „бедняков-попрошак”.

23.09.2020/Pagina personală de Facebook Bogdan Țirdea

Pe pagina sa de Facebook, deputatul PSRM Bogdan Țirdea a scris un mesaj în contextul afirmațiilor candidatei electorale PAS Maia Sandu despre posibila fraudare a alegerilor prezidențiale, intitulat: „Сказки Санду о «фальсификации выборов» – это подготовка к Майдану!”:

„Значит, граждане Молдовы, живущие в Европе, имеют право голосовать, а те, что в РФ, – нет. Получается, у нас есть граждане высшей расы и низшей, с правильными черепами и не очень. И это в XXI веке, в стране, победившей нацизм! Вот такие граждане хотят стать президентами. Что скажете?”

În acest mod, prin titlul mesajului și imaginea candidatei PAS alături de ex-guvernatorul regiunii Odessa (Ucraina) Mihail Saakashvili, Bogdan Țirdea o asociază pe Maia Sandu cu imaginea evenimentului social-politic din istoria recentă a Ucrainei – Euromaidanul. Astfel, deputatul Țirdea, care atribuie o conotație negativă acestui eveniment, induce, dar și alimentează frica socială cu privire la organizarea unui potențial „Euromaidan” în Moldova de către Maia Sandu.

În același timp, deputatul Țirdea instigă la ură, pe criteriul de opinie, împotriva candidatei Maia Sandu, pe care o asociază cu un alt eveniment negativ din istoria contemporană, segregarea rasială din cel de al Doilea Război Mondial. În acest mod, candidatei PAS i se atribuie o presupusă atitudine discriminatorie față de cetățenii moldoveni care sunt stabiliți sau muncesc în Federația Rusă, astfel denigrând-o și asociind-o cu un pericol pentru cetățenii Republicii Moldova din Federația Rusă.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva lui Dorin Chirtoacă (Blocul Electoral UNIREA) – un caz

24.09.2020/Комсомольская правда (www.kp.md)

În articolul „Нищерброды на марше: В Молдове Киртоакэ и Санду разыгрывают из себя бедняков-попрошак, пытаются разжалобить электорат”, autorul, Leonid Reabcov, a scris:

„Дорин Киртоакэ, бедный, вообще, намерен заявил о том, что живет на 2-3 тысячи, да еще и ходит в прохудившихся штанах. Тоже худой, но высоченный.”

Și în acest caz, autorul instigă la discriminare pe criteriul de sănătate, prin utilizarea expresiei „худой, но высоченный” și al originii sociale prin utilizarea expresiei „бедняков-попрошак”.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva lui Andrian Candu (Pro Moldova) – un caz

20.09.2020/Blocknot Moldova (www.bloknnot-moldova.md)

Autorul articolului «Пошел, страус, пошел, крыльями работай!. Андриана Канду заметили вылетающим в Стамбул», Mihail Ghenciu, în contextul apariției unei informații precum că Andrian Candu ar fi zburat în Turcia, îl asociază pe cel din urmă cu un struț și astfel îl dezumanizează și denigrează.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva lui Andrei Năstase (PPDA) – un caz

20.09.2020/Комсомольская правда (www.kp.md)

Leonid Reabcov, în calitate de autor, a utilizat în titlul articolului expresia „любимой женой”: „Россию может не любить, а вот Румынию обязан: Кандидат в президенты Андрей Нэстасе назначил себя «любимой женой» румынского господина”. În acest fel, autorul a utilizat prejudecățile de gen pentru a-l denigra pe candidatul PPPDA, Andrei Năstase.

Cazurile de discurs de ură și instigare la discriminare îndreptate împotriva lui Renato Usatîi (PN) – un caz

17.09.2020/Комсомольская правда (www.kp.md)

Bogdan Țirdea, deputat PSRM, într-o opinie pe kp.md, intitulată „Битвы титаников: Как Усатый оставит Санду у разбитого корыта”, a scris:

„Но чего не понимают недовольные граждане, так это того, что Усатый неспособен организовать и провести настоящий длительный протест. Многочисленные болячки, слабая физическая форма, тяга к праздному образу жизни просто отключают волю Ренато Георгиевича, что было особо заметно в 2015–2016 годах.”

Astfel, Bogdan Țirdea, prin utilizarea expresiilor „многочисленные болячки”, „слабая физическая форма”, „тяга к праздному образу жизни” instigă la discriminare pe criteriul de sănătate și îl ridiculizează pe candidatul PN, Renato Usatîi.

Alte 4 cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare au fost îndreptate împotriva membrilor partidelor politice și/sau a susținătorilor candidaților electorali sau concurenților electorali.

26.09.2020/Pagina de Facebook Mercury Detox

Pe pagina de Facebook Mercury Detox au fost publicate două fotografii, în care apare un ofițer de poliție care discută cu mai multe persoane de sex feminin, presupuse lucrătoare ale sexului comercial. Una dintre aceste persoane poartă un tricou cu un mesaj electoral din campaniile organizate anterior de PSRM. Aceste fotografii sunt însoțite de textul:

„Поэ operative de la razia polițiștilor împotriva prostituatelor! Atenție mare la tricoul roșu. #MoldovaAreViitor cu Igor Dodon, susține fata... Clienții plătesc dublu, având plăcerea să f*tă în sfârșit un socialist?! La cât ne f*t ei zilnic!”

Postarea denigrează membrii PSRM și/sau susținătorii PSRM și incită la violență împotriva acestora. De asemenea, aceasta favorizează creșterea nivelului de intoleranță față de lucrătoarele sexului comercial.

23.09.2020 / Youtube / Boris Cușnir

O înregistrare video a unei discuții dintre Boris Cușnir, presupus profesor de educație fizică, și elevii săi, a fost făcută publică pe Telegram, preluată ulterior de mai multe surse media și distribuită pe canalul de Youtube, Democracy.md și rețelele de socializare. În discuția înregistrată, Boris Cușnir a afirmat:

„[...] dar Moș Vasile de 75 de ani, 80 de ani, o să se ducă și o să voteze partidul lui Dodon. Socialiștii aceștia... când îl văd pe Bolea, la televizor l-ați văzut? Șaiba aceea mare, ca un buhai... idiotul.”

Astfel, Boris Cușnir utilizează atât prejudecățile față de persoanele cu dizabilități mintale („idiot”), cât și asocierea cu un animal („buhai”) prin care îl dezumanizează și ridiculizează pe Vasile Bolea, deputat și membru PSRM, cunoscut ca fiind unul dintre susținătorii candidatului independent, Igor Dodon.

21.09.2020/Pagina personală de Facebook Bogdan Țirdea

Pe pagina sa personală, deputatul PSRM Bogdan Țirdea a publicat un infografic în care este prezentată atât candidata PAS, Maia Sandu, cât și deputați PAS și membri PAS asociați omului de afaceri George Soros: „Пару недель назад мы показали честному народу список из 11 граждан, которые чисто случайно оказались бенефициарами фонда Сороса”.

În mesaj, deputatul PSRM a scris:

- „Они служат внешним донорам и компрадорам, торгуют суверенитетом и волей народа, независимостью собственной страны!”
- „Они продают недра, предприятия, заводы, банки и если надо – землю, чтобы обеспечить внешнее управление страной. Или вы думаете, им деньги просто так дают?”
- „Они продвигают законы, чуждые нашей стране.
Тут все что хочешь:
а) ЛГБТ (закон о равенстве шансов),

- б) радикальный феминизм,
- в) ювенальная юстиция (с правом отъема детей из семей),
- г) Стамбульская конвенция (права ЛГБТ, жесткие наказания даже за рядовые ссоры в семье),
- д) контроль над наличными деньгами (то есть переход на карточки для тотального контроля и ограничения ваших доходов),
- е) законы о продаже земли иностранцам (премьер Санду похвалила «Белую Карту» Ассоциации Иностранных Инвесторов, которая предлагает продажу земли иностранцам!»)
- „Обслуживая глобалистов, эти господа не признают национальных государств, языков, границ. Именно Санду отменила русский язык в качестве обязательного предмета в школах. Она же высказалась за «унирю», то есть ликвидацию Молдовы.”

Mesajul lui Bogdan Țîrdea face apel la frica socială alimentată de teoriile conspirației care susțin ideea implicării omului de afaceri George Soros în distrugerea valorilor și familiilor tradiționale, a economiei și securității naționale. Astfel, asocierea candidatei Maia Sandu și a echipei sale cu omul de afaceri nu face altceva decât să asocieze PAS cu acțiuni și evenimente care sunt percepute negativ de societatea Republicii Moldova.

Alte frici sociale alimentate de către deputatul Țîrdea prin intermediul postării sunt cele care vizează recunoașterea drepturilor persoanelor LGBT, acțiunile de emancipare a femeii, prevenirea și sancționarea violenței în bază de gen prin intermediul Convenției de la Istanbul etc. În acest mod, sunt utilizate elemente ale știrilor false și prejudecățile împotriva persoanelor LGBT, care favorizează creșterea nivelului de intoleranță în societate față de aceste grupuri sociale.

17.09.2020/Pagina personală de Facebook Feodor Ghelici

Pe data de 17 septembrie 2020, activistul civic Feodor Ghelici a publicat două materiale video care, prin conținutul lor, denigrează susținătorii partidelor politice aflate la guvernare, inclusiv cele care și-au desemnat candidatul/candidata pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020. Acesta utilizează prejudecățile față de persoanele cu dizabilități mintale („дебилы”) pentru a-i denigra pe alegătorii care fie aleg să îi voteze pe cei care candidează, fie, în opinia lui Ghelici, votează neinformați.

- „Если вы ещё проголосуете за тех кто сегодня во власть, господа, вы полные дебилы, я вам это искренне говорю. Можете на меня жаловаться, можете меня послать.”
- „Плевать мне с большой колокольни на всех тех, которые говорят, что я не унионист, я унионист, всё. Я плевать хотел на всех вас, дебилах, всех которых голосуют вслепую ничего не видя, 10 раз одних и тех же выбирают, которых нас продолжают грабить. ”
- „По 20 лет сидят в парламенте, одни и те же морды, понимаете, да, и вы за них идете и голосуете, но не дебилы вы?”
- „Когда закончатся выборы и мы с вами, как быдла, мы изберем президента, и потом нам средства массовой информации сообщат: Уважаемые молдоване, пока вы занимались хернёй, вас ограбили. Ура, товарищи, мы с вами дебилы!”

Și în aceste cazuri, deși mesajele de ură și instigare la discriminare au vizat candidații, concurenții electorali și susținătorii acestora, precum și membrii partidelor politice, totuși utilizarea prejudecăților și stereotipurilor cu privire la persoanele cu dizabilități mintale și prejudecățile și stereotipurile de gen afectează în mod indirect reprezentanții acestor grupuri sociale, favorizând astfel creșterea nivelului de intoleranță în societate față de acestea.

IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ

CICDE și CEC au desfășurat atât activități de instruire (a funcționarilor electorali din cadrul CECE II, a judecătorilor și a contabililor din cadrul aparatelor de lucru ale CECE II), cât și anumite activități de informare (publicații periodice, materiale video și didactice etc.) privind pregătirea scrutinului prezidențial și specificul alegerilor în condiții pandemice. Activitățile de informare vizează alegătorii cu domiciliul în stânga Nistrului, precum și alegătorii care vor să voteze la locul aflării lor în ziua alegerilor Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

MO Promo-LEX a organizat, la 28 septembrie 2020, o sesiune de informare pentru potențialii concurenți la alegerile prezidențiale. Din totalul de 13 candidați desemnați/înregistrați invitați, au participat reprezentanții a cinci potențiali sau concurenți electorali. Părțile interesate au fost informate cu privire la mecanismul de comunicare publică al Misiunii, aspectele metodologice de observare și raportare ale MO Promo-LEX, inclusiv cele ce vizează finanțele concurenților. În plus, au fost prezentate o platformă de instruire a observatorilor, www.instruire.monitor.md, și una de semnalare a incidentelor electorale, www.electorala.monitor.md, ambele accesibile tuturor actorilor interesați.

9.1. Informarea de către MO Promo-LEX a potențialilor concurenți electorali privind metodologia de observare a alegerilor aplicată în cadrul scrutinului prezidențial

În data de 28 septembrie 2020, MO Promo-LEX a organizat o sesiune de informare pentru potențialii concurenți la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020. Au fost invitați toți cei 13 candidați desemnați/înregistrați, precum și reprezentanții acestora. La sesiunea de informare au participat doar reprezentanții a cinci candidați desemnați/înregistrați.

În cadrul întâlnirii, MO Promo-LEX a prezentat principalele aspecte metodologice ale observării, inclusiv metodele de calcul utilizate la estimarea cheltuielilor concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare. A fost descris mecanismul de raportare cu prezentarea platformei www.data.promolex.md utilizată de observatorii Misiunii. De asemenea, s-a discutat despre platforma publică www.electorala.monitor.md, pe care orice doritor poate vizualiza, dar și semnala activități electorale.

În plus, MO Promo-LEX a făcut cunoscută părților interesate platforma de instruire utilizată pentru pregătirea observatorilor pe termen scurt – www.instruire.monitor.md. Invitații au fost informați că anumite module ale cursului de instruire pot fi utilizate de toți cei interesați, inclusiv de concurenții electorali, în procesul de instruire și informare a propriilor observatori.

9.2. Activitățile de instruire și informare a alegătorilor organizate de CEC și CICDE

Activități de instruire. Pe parcursul perioadei monitorizate, CEC și Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) au continuat implementarea programului de activități privind pregătirea on-line, dar și față în față a funcționarilor electorali, a judecătorilor ce ar putea fi implicați în desfășurarea alegerilor, a contabililor din cadrul aparatelor de lucru ale CECE II în vederea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020.

În perioada 17-18 septembrie, CICDE, în parteneriat cu Institutul Național al Justiției, Comisia Electorală Centrală și Consiliul Europei, a organizat un seminar de instruire pentru judecătorii de la Curțile de Apel din țară și Curtea Supremă de Justiție. În cadrul instruirii au fost abordate subiecte precum: principiile internaționale ale alegerilor democratice, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) privind litigiile electorale, dar și practica națională.

În perioada 21-24 septembrie, CEC a organizat un seminar față în față de instruire a contabililor din cadrul aparatelor de lucru ale consiliilor electorale de circumscripție în contextul pregătirilor pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020. Printre subiectele vizate în cadrul instruirii menționăm: particularitățile evidenței contabile a cheltuielilor, întocmirea și prezentarea rapoartelor privind executarea devizului de cheltuieli, dar și aspecte ce țin de retrospectiva scrutinelor anterioare.

În zilele de 22 și 23 septembrie, CICDE a desfășurat în regim on-line o nouă rundă de instruire dedicată funcționarilor electorali din cadrul CECE II. În cadrul instruirii s-a discutat despre: exercitarea controlului asupra aplicării uniforme și a executării Codului electoral și a altor acte normative ce conțin norme referitoare la organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020.

Activități de informare. Cu privire la informarea alegătorilor, în cadrul proiectului „Educarea actorilor electorali la alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, CICDE a elaborat și a lansat două materiale video cu informații despre:

- *exercitarea dreptului la vot de către cetățenii Republicii Moldova din stânga Nistrului*, și anume: constituirea SV distincte, procedura de vot, actele de identitate care permit participarea la vot, dar și necesitatea documentării alegătorilor privind procedurile de vot în contextul alegerilor prezidențiale;

- *discursul de ură în campania electorală*: formele discursului de ură, cum afectează violența verbală opinia alegătorului, cine poate fi afectat de discursul de ură.

În vederea abordării opțiunilor de participare la alegeri pentru cei care doresc să voteze într-o altă localitate sau nu se pot deplasa la secția de votare, CICDE a lansat cel de-al treilea podcast „CICDE Podcast” cu tematică electorală.

Pe paginile CEC și CICDE continuă să apară informații privind posibilitatea alegătorilor de a-și declara locul aflării în ziua alegerilor și termenul-limită de depunere a declarației de ședere – 1 octombrie 2020. Pe pagina CEC continuă să apară informații privind concurenții electorali înregistrați în cursa electorală și semnificația celor mai confundați termeni și noțiuni din domeniul electoral (Dex-ul electoral).

RECOMANDĂRI

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare:

1. Elaborarea de către CEC a unor recomandări privind modul de desfășurare a campaniei electorale adresate concurenților electorali (întreunirile cu alegătorii, campania din ușa în ușa, distribuirea de materiale electorale).
2. Aducerea la cunoștința publică de către CEC, inclusiv prin publicarea pe pagina web, a măsurilor restrictive impuse de comisiile teritoriale de sănătate publică, care ar putea împiedica desfășurarea campaniei electorale în acel teritoriu.
3. Înregistrarea de către CEC drept contestații electorale a tuturor sesizărilor, cererilor, contestațiilor, în care se invocă anumite încălcări ale procesului electoral.
4. Aprobarea de către CEC a cadrului regulator aferent sistemului de verificare a listelor de subscripție și a indicării procedurii prin care datele furnizate de sistem pot fi contestate sau verificate.
5. Asigurarea accesibilității sediilor organelor electorale pentru persoanele cu nevoi speciale pentru scrutinul din 1 noiembrie 2020.
6. Prezentarea în termen proxim a poziției explicite a CEC în subiectul posibilității deschiderii, în funcție de evoluția situației epidemiologice, a unui număr diferit de secții de votare peste hotare pentru tururile I și II.

ABREVIERI

alin. – alineatul
APL – administrația publică locală
art. – articolul
BESV – birou electoral al secției de votare
BE Unirea – Blocul Electoral „UNIREA”
com. – comuna
CEC – Comisia Electorală Centrală
CECE – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul II
CI – candidat independent
CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
CNESP – Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică
lit. – litera
MO – Misiune de observare
mun. – municipiu
nr. – număr
or. – oraș
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/ODIHR – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL – observator pe termen lung
OTS – observator pe termen scurt
PACE – Partidul Politic Partidul Acasă Construim Europa „PACE”
PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”
pct. – punctul
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova
PN – Partidul Nostru
POM – Partidul Politic Partidul Oamenilor Muncii
PPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPȘ – Partidul Politic „Șor”
Pro Moldova – Partidul Politic „PRO MOLDOVA”
PRM – Partidul Regiunilor din Moldova
PSE – Partidul Stânga Europeană
PSRM – Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PUN – Partidul Unității Naționale
RFE – Registrul funcționarilor electorali
s. – satul
SV – secție de votare
UAT – unitate administrativ-teritorială
u.c. – unități convenționale
USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
UTAG – Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

ANEXE

Anexa nr. 1. Observatorii acreditați în perioada 21 mai – 29 septembrie 2020

Instituția solicitantă	21 mai – 25 august	26 august – 15 septembrie	16 septembrie – 29 septembrie	Total, la 29.09.20
Observatori naționali				537
Misiunea de observare Promo-LEX	69	-	464	533
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	1	1
Institutul Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare a Comunității Statelor Independente	-	-	3	3
Observatori internaționali				76
Consiliul Adunării Interparlamentare a Statelor Membre ale CSI	-	21	-	21
Biroul de Cooperare al Elveției/Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în Republica Moldova	-	2	-	2
Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO)	-	3	32	35
Ambasada Republicii Franceze în Republica Moldova	-	3	-	3
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	1	1
Ambasada Ungariei în Republica Moldova	-	-	1	1
Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova	-	-	4	4
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	-	5	5
Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova	-	-	4	4